

Omaohjaajuus Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodissa

Niina Meriläinen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2015

Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma, ylempi AMK
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

JYVÄSKYLÄN AMMATTIKORKEAKOULU
JAMK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Tekijä(t) Meriläinen, Niina	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 28.05.2015
	Sivumäärä 76	Julkaisun kieli Suomi
		Verkkojulkaisulupa myönnetty: x
Työn nimi Omaohjaajuus Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodissa		
Koulutusohjelma Sosiaali- ja terveysalan kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelma, ylempi AMK		
Työn ohjaaja(t) Suomi, Asta; Lautamo, Tiina		
Toimeksiantaja(t) Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkoti		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkoti on kaksikymmenpaikkainen asumisyksikkö maahan yksintulleille alaikäisille turvapaikanhakijoille ja oleskeluluvan saaneille lapsille. Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus ja käsittelee kodin nuorten sekä ohjaajien mielipiteitä omaohjaajuudesta. Tavoitteena oli toimivien kehitysehdotuksien tuottaminen näiden ajatusten pohjalta. Tarkoituksena oli myös lisätä kodin nuorten osallisuutta ja toiminnan lapsilähtöisyyttä.</p> <p>Aineisto kerättiin kahdella eri kyselylomakkeella. Kokemuksia omaohjaajuudesta kysyttiin ensin nuorilta ja ohjaajien kysymykset laadittiin nuorten vastauksiin pohjautuen. Aineisto analysoitiin teemoittelua hyödyntäen.</p> <p>Nuoret olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä omaohjaajiinsa, mutta toivoivat heiltä ymmärrystä ja enemmän kahdenkeskistä aikaa. Ohjaajat olivat pahoillaan resurssipulasta ja yhteisen ajan puutteesta. He osasivat antaa kehitysehdotuksia ongelmien ratkaisemiseksi. Molemmat osapuolet pitivät omaohjaajasuhdetta tärkeänä ja antoivat kiitosta toisilleen.</p> <p>Tutkimuksen tuloksena saatiin paljon omaohjaajuuteen ja muuhun toimintaan liittyviä kehittämis ehdotuksia, jotka on syytä ottaa lähempään tarkasteluun. Jatkotyöstettäväksi valittiin muutamia kokonaisuuksia, jotka on kirjattu opinnäytetyön lopusta löytyviin kehittämissuunnitelmiin. Ajatuksena on järjestää kaksi erillistä kehittämisspäivää, jossa kehittämissuunnitelmien teemat käydään yhdessä läpi.</p> <p>Kodin nuorten osallisuuden ja toiminnan lapsilähtöisyyden lisääminen on tärkeä kehittämistehtävä, joka ei tapahdu hetkessä. Kaikkien nuorten, ohjaajien ja johdon on sitouduttava tekemään töitä yhdessä näiden asioiden kehittämiseksi. Hyvinvoinnin ja yhteisen ymmärryksen lisääminen on kaikkien etu.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Yksintullut, alaikäinen turvapaikanhakija, ohjaus, omaohjaajatyö, osallisuus, lapsilähtöisyys		
Muut tiedot Liitteenä neljä (4) sivua		

Author(s) Meriläinen, Niina	Type of publication Master's thesis	Date 28.05.2015
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 76	Permission for web publication: x
Title of publication The Personal Key Worker Method in the Mänttä-Vilppula Group and Family Group Home		
Degree programme Master's Degree Programme in Health Care and Social Services Development and Management		
Tutor(s) Suomi, Asta; Lautamo, Tiina		
Assigned by Mänttä-Vilppula Group and Family Group Home		
<p>Abstract</p> <p>The Mänttä-Vilppula Group and Family Group Home is a housing unit for 20 underage children. The clients are unaccompanied, underage asylum seekers and children who have already obtained asylum.</p> <p>The thesis was a qualitative study focusing on the children's and the organization's counsellors' ideas of the personal key worker method. The purpose of the study was to produce useful ideas for developing this method, increase the participation of the children as well as make the operations more child-oriented.</p> <p>The research method used in the thesis was a questionnaire. First, the children were asked to fill in their questionnaire after which the counsellors' questionnaire was created based on the children's answers. The collected data was analysed by using thematisation.</p> <p>The children were mainly satisfied with the work of their personal counsellors. However, they wished for more understanding from them and more one-to-one time. The counsellors regretted the lack of resources and time, but they were able to give development ideas to solve these problems. Both the children and the counsellors agreed that the relationship between them was important and both parties saw this as a positive aspect.</p> <p>The study gave many development ideas as a result, and they need closer examination. For future work certain entities were selected, and these were included in the development plans at the end of thesis. The purpose is to organise two development events in which the ideas are discussed and developed between the children, counsellors and management.</p> <p>It is important to increase the participation of the children and make the organization more child-oriented. This requires time and commitment from all parties, but it is to the benefit of everyone.</p>		
Keywords/tags (subjects) Unaccompanied, underage asylum seeker, counselling, personal key worker method, participation, child-oriented		
Miscellaneous 4 pages of appendices		

Sisältö

1 Johdanto.....	3
2 Maahanmuuttaja asiakkaana.....	5
2.1 Ilman huoltajaa Suomeen tullut lapsi.....	6
2.2 Turvapaikka Suomesta ja prosessin vaikutus lapseen.....	7
3 Ohjaamisen ja ohjauksen teoriaa.....	9
3.1 Ohjaus käsitteenä.....	9
3.2 Omaohjaajatyö käsitteenä.....	11
3.3 Ohjaamisen prosessi.....	13
3.4 Asiakaslähtöinen ohjaus.....	14
3.5 Osallisuus.....	15
3.6 Yhteisöllisyys ja yhteisöhoito.....	17
3.7 Monikulttuurinen ohjaus ja sen haasteet.....	18
4 Tutkimuksen vaiheet.....	21
4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet.....	21
4.2 Tutkimukseen osallistujat.....	21
4.3 Tutkimusaineisto ja tiedonkeruu.....	22
4.4 Aineiston analysointi.....	27
5 Tutkimuksen tulokset.....	29
5.1 Nuorten ja ohjaajien näkemykset omaohjaajatyöskentelystä.....	29
5.1.1 Omaohjaajan ja nuoren välinen suhde.....	29
5.1.2 Ristiriitatilanteet ja niiden ratkaiseminen.....	31
5.1.3 Omaohjaajahetket ja yhteinen aika.....	33
5.1.4 Läsnäolo ja kiire.....	36
5.1.5 Vapaa-ajantoiminta ja muut tukirakenteet.....	37
5.1.6 Osallisuus ja asiakaslähtöisyys.....	39
6 Pohdinta.....	40
6.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys.....	44
7 Tutkimustulosten tarkastelu ja kehittämis ehdotukset.....	47
7.1 Omaohjaajuus ja omaohjaajahetket.....	50
7.2 Osallisuus ja asiakaslähtöisyys.....	53
7.3 Oikeudet ja velvollisuudet, säännöt ja seuraamukset.....	56
7.4 Kokouskäytännöt.....	58
7.5 Läksyapu ja harrastustoiminta.....	59
8 Kehittämissuunnitelmat.....	60
8.1 Kehittämissuunnitelma: nuoret, johto ja ohjaajat.....	60
8.2 Kehittämissuunnitelma: johto ja ohjaajat.....	63

Lähteet.....	66
---------------------	-----------

Liitteet

<i>Liite 1. Kysely lapsille -saatekirje.....</i>	<i>72</i>
<i>Liite 2. Kysely lapsille -lomake.....</i>	<i>73</i>
<i>Liite 3. Kysely ohjaajille -lomake.....</i>	<i>75</i>

Kuviot

<i>Kuvio 1. Ilman huoltajaa Suomeen tulleen pakolaislapsen polku.....</i>	<i>8</i>
<i>Kuvio 2. Asiakaslähtöisyyden rakennuspuut.....</i>	<i>15</i>
<i>Kuvio 3. Nuorten vastaukset prosentteina.....</i>	<i>25</i>
<i>Kuvio 4. Ohjaajien vastaukset prosentteina.....</i>	<i>26</i>
<i>Kuvio 5. Toimintakulttuurin kehittäminen kolmiomallin avulla.....</i>	<i>58</i>

Taulukot

<i>Taulukko 1. Esimerkki yläluokkien ja alaluokkien muodostamisesta.....</i>	<i>27</i>
<i>Taulukko 2. Osallisuus: valmiudet, mahdollisuudet ja velvoitteet.....</i>	<i>56</i>

1 Johdanto

Maahanmuuttoviraston vuoden 2014 turvapaikka- ja pakolaistilaston mukaan Suomeen saapui kyseisen vuoden aikana 196 yksintullutta alaikäistä turvapaikanhakijaa. Hakijamäärä on pysynyt tasaisena vuodesta 2011 lähtien. (Turvapaikka- ja pakolaistilastot 2014.)

Yksintulleista alaikäisistä turvapaikanhakijoista suurin osa on 15-17-vuotiaita poikia, jotka saapuvat Suomeen Somaliasta, Irakista, Marokosta, Kongon demokraattisesta tasavallasta ja Afganistanista. Turvapaikkaa hakevien lasten lähdön taustat ovat moninaiset. Usein syynä on kuitenkin lähtömaan pitkittynyt konfliktitilanne ja turvattomuus. Lapset ovat saattaneet elää yhteiskunnassa, jossa järjestystä ei ole ja ihmisoikeuksia loukataan. (Alanko, Marttinen & Mustonen 2011, 11-12.)

Suomeen saapumisen jälkeen ilman huoltajaa tulleet alle 18-vuotiaat lapset majoitetaan alaikäisille tarkoitettuihin ryhmä- ja perheryhmäkoteihin. Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkoti, toiselta nimeltään Lastensuojeluyksikkö Siivet Oy, perustettiin vuonna 2009 vastaamaan ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun. Vuonna 2009 Suomeen saapui Maahanmuuttoviraston tilaston mukaan 557 yksintullutta turvapaikanhakijalasta (Turvapaikka- ja pakolaistilastot 2009). Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodissa on kaksikymmentä (20) asiakaspaikkaa. Asiakkaat ovat 0-17-vuotiaita maahan yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita ja oleskeluluvan saaneita lapsia. Lapset ohjautuvat ryhmä- ja perheryhmäkotiin transit-yksikköjen tai muiden ryhmäkotien kautta. Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin toimintaa koordinoi ja valvoo Maahanmuuttovirasto sekä ELY-keskus. (Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkoti laatukäsikirja 2012.)

Työskentelin Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin vastaavana ohjaajana vuosina 2009-2012, joten opinnäytetyön tekeminen vanhalle työpaikalle tuntui luonnolliselta. Aihealueeksi valikoitui omaohjaajuus ja sen kehittäminen nuorten sekä ohjaajien käsitysten pohjalta. Aihetta tarkastellaan monikulttuurisen ohjauksen näkökulmasta. Aiheeseen liittyviä tärkeitä käsitteitä avataan teoriaosiossa. Tutkimuksessa käytetään termejä yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija ja ilman huoltajaa Suomeen tullut lapsi.

Omaohjaajuus on tärkeä osa Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin ohjaajien työnkuvaa ja siksi sen tarkastelu on erityisen tärkeää. Ryhmä- ja perheryhmäkodit eivät ole lastensuojelulain alaisia laitoksia, mutta Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkoti toimii lastensuojeluyksikön hengen mukaisesti. Tämä näkyy esimerkiksi ryhmä- ja perheryhmäkodin kodinomaisuudessa, yhteisöllisyydessä, lasten kanssa yhdessä sovituissa säännöissä ja seuraamuksissa, sekä tavoitteellisessa, ammattimaisessa työotteessa. Opinnäytetyötä voidaan käyttää täydentävänä osana perehdytyskansiota ja laatukäsikirjaa.

Tutkimus on laadullinen tutkimus. Aineistonhankinnassa käytettyjen kyselylomakkeiden vastausten avulla nostetaan esiin teemoja, joita on syytä tarkastella ja jatkotyöstää Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodissa. Opinnäytetyön ajatuksena oli hyödyntää Bikva-mallia, jonka avulla voidaan kehittää asiakaslähtöisempiä palveluita yhdessä asiakkaiden kanssa (Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011, 39). Bikva on Tanskassa kehitetty, asiakkaita palveluiden laadunvarmistukseen osallistava malli, jota on käytetty myös Suomessa. Bikvan perustana on ajatus siitä, että asiakkailla on tietoa, josta voi olla hyötyä toiminnan kehittämisenä. Bikvassa asiakkaat nähdään oppimisen käynnistäjinä ja siitä seuraavan kehittämistyön alkuunpanijoina. (Virtanen ym. 2011, 39.) Bikva-mallia voidaan käyttää monin eri tavoin, joten malli mukautuu hyvin eri tilanteisiin ja sitä voidaan soveltaa vapaasti käytäntöön. (Reijonen 2011, 42-44.)

Opinnäytetyön prosessissa sovellettiin Bikva-mallin perusajatusta siitä, että mallin tavoitteena on saada asiakkaiden ajatukset yrityksen johdolle ja päättäjille asti. Nuorten kyselylomake laadittiin ensin ja vasta siitä saamien vastauksen avulla laadittiin jatkokysymykset ohjaajille. Tavoitteena tässä oli, että ohjaajat todella kuulevat mitä nuoret omaohjaajuudesta ajattelevat ja antavat omat vastineensa nuorten ajatuksille. Molemmissa kyselylomakkeissa käytettiin avoimia kysymyksiä. On toivottavaa, että ohjaajat soveltavat Bikva-mallia myös muun toiminnan kehittämiseen.

Opinnäytetyöllä on merkitystä Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin toiminnan kehittämiseen. Opinnäytetyön kautta ohjaajien ja lasten näkemykset nivoutuvat yhteen. Tutkimuksen tavoitteena oli saavuttaa molemminpuolista yhteisymmärrystä, entistä parempaa yhteistyötä sekä tuottaa toimivia kehitysehdotuksia omaohjaajuuteen. Tutkimuksessa otettiin huomioon mahdolliset kielelliset ongelmat ja asiakasryhmän monikulttuurisuus tiedonkeruun eri vaiheissa ja aineiston analysoinnissa.

2 Maahanmuuttaja asiakkaana

Maahanmuuttaja on Suomessa pysyvästi asuva ulkomaalainen, joka on tullut Suomeen töihin, avioliiton tai pakolaisuuden tai paluumuuton takia. Pakolaisena Suomeen tullut on joutunut lähtemään kotimaastaan poliittisista tai muista syistä johtuen. Pakolainen voi olla kiintiöpakolainen ja turvapaikanhakijana Suomeen tullut. Turvapaikanhakija anoo Suomesta turvapaikkaa ja kun hakemus on käsitelty sekä oleskelulupa saatu, hänestä tulee pakolainen. (Räty 2002, 11.)

2.1 Ilman huoltajaa Suomeen tullut lapsi

Lastensuojelulaissa (2007/714) lapsi määritellään alle 18-vuotiaaksi ja nuori 18-20-vuotiaaksi. Yksintullut alaikäinen turvapaikanhakija on henkilö, joka ilmoittaa olevansa alle 18-vuotias ja saapuu maahan yksin, tai muun kuin vanhempansa tai huoltajansa kanssa. Yksintullut alaikäinen majoitetaan lapsille tarkoitettuun ryhmäkotiin tai sukulaisperheeseen. (Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen 2014, 41.)

Ilman huoltajaa Suomeen tulleille lapsille määrätään edustaja, joka käyttää huoltajalle kuuluvaa puhevaltaa lapsen asioissa. Tämä perustuu lakiin maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 439/1999. (Mikkonen, Martiskainen & Åberg 2002, 37.) Puhevallan lisäksi edustaja huolehtii siitä, että lapsen etu toteutuu kaikissa turvapaikkaprosessin vaiheissa. (Helander & Mikkonen 2002, 11.) Alaikäisen turvapaikanhakijan edustajalle tehdyn oppaan (2010) mukaan edustajan tehtävänä on yhteydenpito erilaisiin viranomaisiin ja muihin turvapaikkaprosessin tahoihin. Lapsen päivittäinen hoito ja kasvatusta kuuluvat kuitenkin ryhmäkodin henkilökunnalle. Edustajan tehtävä loppuu kun edustettava on täysi-ikäinen tai kun perhe tulee Suomeen. (Edustajana turvapaikkamenettelyssä: Opas alaikäisen turvapaikanhakijan edustajalle 2010.)

Lapsi siirretään ryhmäkodista perheryhmäkotiin oleskeluluvan saamisen jälkeen. Suomessa on myös näiden kahden kodin yhdistelmiä, jolloin lasten ei tarvitse vaihtaa asuinpaikkaa oleskeluluvan saamisen jälkeen. Tällä vältetään lapsen turhaa siirtelyä paikasta toiseen. (Mikkonen ym. 2002, 37-38.) Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkoti on tällä hetkellä ainoa kahden kodin yhdistelmä Suomessa.

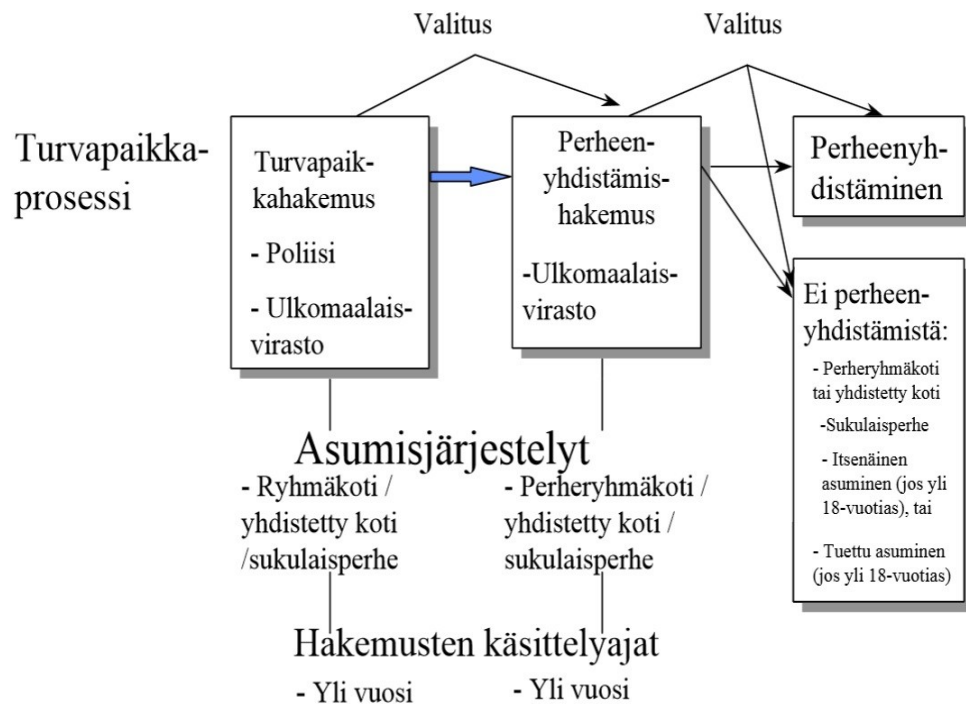
Mikkosen (2011, 82) mukaan ilman huoltajaa tulleiden turvapaikanhakijalasten perustarpeista huolehditaan Suomessa hyvin. Hän toteaa, että ryhmä- ja perheryhmäkotien kasvatustyö on vaativaa monikulttuurista työtä, jossa lapset saavat työntekijöiltä päivittäistä tukea kaikissa arkeen liittyvissä asioissa.

Ryhmä- ja perheryhmäkodit eivät ole suoraan lastensuojelulain alaisia laitoksia, vaikka toiminta on pitkälti lastensuojelulain hengen mukaista. Ryhmäkodeissa huolehditaan lasten kokonaisvaltaisesta arjen hallinnasta sekä asioiden hoidosta. Ryhmäkodit järjestävät lapselle tarvittavat palvelut, suunnittelevat vapaa-ajan toimintaa ja sopivaan kouluopetukseen pääsemisestä. Siellä tuetaan myös perheen välistä yhteydenpitoa ja pyritään säilyttämään lapsen äidinkielen lisäksi siteet omaan kulttuuriin ja uskontoon. (Mikkonen ym. 2002, 38.)

Räty (2002, 177) muistuttaa, että maahanmuuttajalapset tulisi nähdä aina ensisijaisesti lapsina ja vasta sitten pakolaisina. Turvallinen kasvuympäristö, jossa on mahdollisimman vähän muutoksia, on lapsen etu. Yksin tulleet turvapaikanhakijalapset ovat asiakasryhmänä haasteellinen, joilla liittyy omaan kehitysprosessiin ongelmia. Lapsilla on traumaattinen tausta, jonka lisäksi he kokevat olonsa turvattomaksi ja hylätyksi. Rädyn mukaan lapsen tukeminen tässä elämänvaiheessa on vaativa tehtävä työntekijälle.

2.2 Turvapaikka Suomesta ja prosessin vaikutus lapsiin

Turvapaikanhaku on pitkä, monivaiheinen prosessi (kuvio 1). Prosessi alkaa turvapaikkahakemuksen jättämisellä, jonka jälkeen turvapaikkatutkinta aloitetaan. Poliisi ja Maahanmuuttovirasto selvittävät, mitä perusteita hakijalla on kansainväliselle suojelulle tai oleskeluluvan saamiselle. (Mustonen & Alanko 2011, 17.)

Kuvio 1. Ilman huoltajaa Suomeen tulleen pakolaislapsen polku (alkup. kuvio ks. Mikkonen 2001, 10)

Turvapaikkaa hakeva lapsi tapaa prosessin aikana paljon uusia ihmisiä, joille hän joutuu kertomaan kaikesta kokemastaan. Tämä voi olla psyykkisesti rankkaa ja tilanne voi pelottaa, sillä aikaisemmat kokemukset viranomaisista saattavat olla negatiivisia. Poliisin ja Maahanmuuttoviraston lisäksi prosessissa ovat mukana ainakin rajaviranomaiset, ryhmäkodin henkilökunta ja lapsen edustaja. (Mustonen 2009, 65.)

Ulkomaalaislain 6. pykälän mukaan alaikäisten hakemukset pitäisi käsitellä kiireellisenä. Saman lain toisessa momentissa säädetään, että 12 vuotta täyttänyt lasta on kuultava ennen päätöksen tekemistä. (Björklund 2014, 42.)

Mikkosen ja muiden (2002, 48-49) julkaisussa viitataan hallituksen antamaan periaatepäätökseen. Sen mukaan ilman huoltajaa Suomeen tulleen lapsen turvapaikkahakemus olisi ratkaistava kolmessa kuukaudessa. Käytännössä näin

ei kuitenkaan ole. Pahimmassa tapauksessa lapset ovat erossa perheistään useita vuosia ja se vaikuttaa koko perheen kotoutumiseen sekä sen onnistumiseen. Pitkä odotusaika aiheuttaa lapsille myös psyykkisiä ongelmia ja tulevaisuus tuntuu kaukaiselta sekä epävarmalta. Mikkonen (2011, 80) vertaa turvapaikanhakijalapsia sotalapsiin, jotka tunsivat itsensä ulkopuolisiksi palatessaan kotimaahansa. Näin voi käydä myös turvapaikanhakijalapsille pitkän odottamisen jälkeen, kun perhe vihdoinkin tulee Suomeen. Turvapaikanhakijalapset tarvitsevatkin paljon tukea oman perheen puuttuessa, jotta he voivat kotiutua Suomeen ja tulla onnellisiksi.

Nuoren elämä saattaa pyöriä oleskeluluvan saamisen, perheenyhdistämisen, menneisyyden ja ikävän ympärillä. Ohjaajien tehtävänä onkin kunnioittaa sitä, mutta auttaa nuorta turvallisten ihmissuhteiden luomisessa ja mielekkään tekemisen, harrastusten, löytämisessä. (Alitorppa-Niitamo 2014, 80-81.) Moghaddam (2011, 106-107) muistuttaa, että mitä pidempään nuori odottaa päätöstä, sitä huonommaksi hänen vointinsa menee ja sitä suurempi on myös tarve psykososiaaliselle tuelle. Ryhmäkodin työntekijöiden tehtävänä onkin tukea nuorta turvapaikkaprosessin aikana.

3 Ohjaamisen ja ohjauksen teoriaa

3.1 Ohjaus käsitteenä

Ohjaus koostuu viidestä eri elementistä. Ohjaus on tiedon antamista, neuvontaa, terapiaa, konsultaatiota ja oppimista. Ohjausmenetelmä valitaan asian, tavoitteen, ajan ja tilan sekä ohjattavan elämäntilanteen mukaan. (Vänskä, Laitinen-Väänänen, Kettunen & Mäkelä 2011, 19.)

Ohjauksen tavoitteena on oppia vaikuttamaan omaan elämäntilanteeseensa kokonaisvaltaisesti. Ohjausprosessin myötä ohjattavan itsenäinen päätöksentekokyky, kokemusten käsittely, resurssien käyttö ja ongelmienratkaisutaidot kehittyvät. Ohjaaja antaa ohjattavalle aikaa ja huomiota, jonka ansiosta ohjattava alkaa voida paremmin ja voimaantuu. (Vänskä ym. 2011, 16.)

Ohjaaja ja ohjattava pyrkivät kohti yhteistä päämäärää vuoropuhelun avulla. Ohjattava määrittää itse mitä ohjaukseen sisältyy ja ohjaaja kannustaa ohjattavaa itsenäiseen toimintaan. Ohjattava kokee voivansa vaikuttaa ohjaukseen ja siksi motivoituu sekä sitoutuu prosessiin. (Eloranta & Virkki 2011, 19-20.) Ohjattava on oman elämänsä asiantuntija sekä ohjaaja ohjausprosessin ja sen sisällön asiantuntija (Eloranta ym. 2011, 55).

Sosiaalialan työssä ohjauksesta puhutaan mm. käsitteillä sosiaaliohjaus, psykososiaalinen ohjaus, kasvatuksellinen ohjaus ja palveluohjaus. (Vänskä ym. 2011, 18.) Sosiaali- ja terveydenhuollon lakisäädäntö, ammattietiikka, laatu- ja hoitosuositukset sekä terveys- ja hyvinvointiohjelmat määrittelevät mitä hyvään ohjaukseen sisältyy. Lain mukaan asiakkaalle on annettava asioista riittävä tieto niin, että asiakas sen myös ymmärtää. Asiakas antaa suostumuksensa ohjaukseen ja siinä tulee kunnioittaa asiakkaan ihmisarvoa, itsemääräämisoikeutta, vakaumusta sekä yksityisyyttä. Laista löytyy määritelmät myös potilaan ja asiakkaan asemasta. Suosituksia noudattamalla toiminta voi olla yhteistä ja laadukasta. (Eloranta ym. 2011, 11.)

Kalliola, Kurki, Salmi ja Tamminen-Vesterbacka (2010, 41-43) jakavat ohjaussuhteen kolmeen osa-alueeseen: perusihmissuhteeseen, transferenssisuhteeseen ja työskentelysuhteeseen. Perusihmissuhde muodostuu suhteessa toiseen ihmiseen ja toimii ohjaussuhteen kehittymisen perustana. Turvallinen, luottamuksellinen ja avoin ilmapiiri auttaa sen rakentumisessa. Transferenssisuhteessa näkyvät aikaisemmat vuorovaikutuskokemukset, niin myönteiset kuin kielteisetkin. Nämä voivat heijastua myöhempiin ihmissuhteisiin, jos ohjaaja

muistuttaa aiemmassa elämänvaiheessa tavattua ihmistä. Myös ohjaajalla voi herätä ohjaussuhteessa vastatransferenssi. Siksi ohjaajan on hyvä tunnistaa itsessään heräävät kielteiset tunteet ja tarkastella niitä. Ne eivät saa tulla ohjaussuhteen tai aidon kohtaamisen tielle. On hyvä muistaa, että maahanmuuttaja saattaa kokea asiat hyvinkin negatiivisiksi jossain vaiheessa sopeutumistaan. Ohjaajan on hyvä ymmärtää, että tällainen käytös voi liittyä tiedostamattomaan tunnereaktioon ja uuteen kulttuuriin sopeutumiseen. Ohjattavaa kohtaan on hyvä osoittaa ymmärrystä ja antaa tilaa turhautumisen purkamiseen. Työskentelysuhde on ohjaussuhteen tietoinen ja tavoitteellinen puoli, jonka pohja luodaan aidosta kiinnostuksesta ja kunnioituksesta toista kohtaan.

3.2 Omaohjaajatyö käsitteenä

Timonen-Kallio (2008, 58) toteaa liseniaattityössään, että omaohjaajatyötä ei ole käsitteenä tai työmenetelmänä selvästi määritelty. Tämän vuoksi käytännöt voivat vaihdella työntekijästä tai laitoksen tavoista riippuen.

Omaohjaajatyö voidaan kuitenkin määritellä työmenetelmäksi tai ammatilliseksi työorientaatioksi, jonka tavoitteet ja sisällöt määräytyvät valitun työorientaation mukaan. Omaohjaajatyöhön saattaa sisältyä myös kodinhoidollisia töitä, kun taas joissain yhteisöissä omaohjaajatyö määritellään enemmän ammatilliseksi osaamiseksi. (Timonen-Kallio 2009, 17.)

Eloranta ja muut (2011, 15) määrittelevät kirjassaan omahoidon käsitettä.

Omahoito suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä asiakkaan kanssa. Asiakas tekee itse omat ratkaisunsa ja ammattilainen toimii ns. valmentajan roolissa.

Asiakas ja ohjaaja ovat tasavertaisia kumppaneita. Omahoidolla pyritään voimaannuttamaan asiakasta, luomaan pystyvyyden tunnetta ja tukemaan motivaatiota. Omaohjaajasuhde alkaa siitä, kun lapsi tulee laitokseen ja loppuu siihen, kun lapsi lähtee laitoksesta. Omaohjaajasuhde on erittäin merkittävä osa lapsen hoito- ja kasvatusprosessia. Tähän prosessiin kuuluu lukuisia

tilanteita, jotka ovat hoidollisia ja kasvatuksellisia. Näiden lisäksi omaohjaaja on mukana lasta koskevissa palaverissa ja tapaamisissa. (Aho 2009, 84.)

Omaohjaaja pitää yhteyttä lapsen vanhempiin ja verkostoon, sekä tukee lapsen ja heidän välistä yhteydenpitoa. Tämän lisäksi omaohjaaja havainnoi, arvioi sekä tulkitsee lapsen käytöstä ja tunnetilaa. Hänen tehtävänä on lisäksi kannustaa lasta vaikeiden asioiden läpikäymiseen ja niistä puhumiseen. (Aho 2009, 82.) Pienten lasten kanssa toimiessa on aina huomioitava asiakkaan riippuvuussuhde ohjaajaan, lapsen ikä ja suhteen erityisyys. On muistettava, että ohjauksesta jää aina jäljet ja lapset pohtivat usein pitääkö ohjaaja hänestä. Samaa asiaa pohtii myös nuori tai aikuinen ohjattava. (Kalliola ym. 2010, 45.)

Stenberg (2010, 59) tutki lasten osallisuutta pienryhmäkoti Riihisen arjessa. Pienryhmäkoti Riihisessä omahoitajapari nimetään jo ennen lapsen tuloa. Omahoitajamenetelmä määritellään yksilölliseksi hoito- ja kasvatukseen ja sen tarkoituksena on vastata lapsen yksilöllisiin tarpeisiin. Omahoitaja sitoutuu lapsen suunnitelmalliseen, pitkäjänteiseen kasvattamiseen ja pyrki- myksenä on luottamuksellisen suhteen muodostuminen. Stenbergin mukaan luottamuksellisen suhteen avulla hoitoprosessi voi alkaa ja onnistua.

Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin laatukäsikirjan mukaan omaohjaajuuteen kuuluu kokonaisvaltainen vastuu kaikesta nuoren arkeen liittyvistä asioista. Nuorelle määrätään yksikköön tullessa omaohjaajapari, joka toimii yhteistyössä muun henkilökunnan ja sidosryhmän (mm. koulu, edustaja, harrastusten valmentajat) kanssa nuorta tukeakseen.

Omaohjaajaparin tehtävänä on varmistaa, että *”lapsi saa ikätasonsa mukaista hoitoa ja huolenpitoa.”* Tämän lisäksi omaohjaaja hoitaa erilaisia paperiasioita ja laatii nuorta koskevat säännölliset kuukausikoosteet. Keskustelu on olennainen osa omaohjaajasuhdetta. Laatukäsikirjassa mainitaan, että *”suhde omaohjattavaan on ammatillinen, luottamuksellinen, aito, vuorovaikutuksellinen ja*

lämmiin." Omaohjaaja vastaanottaa myös nuoren negatiivisia tunteita, mikä tukee hänen kasvua ja kehitystään. Se luo nuorelle turvallisuuden tunnetta. Omaohjaajasuhde määritellään laatukäsikirjassa kantavaksi voimavaraksi, joka vahvistaa aikuisen ja lapsen välistä suhdetta. (Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkoti laatukäsikirja 2012.)

3.3 Ohjaamisen prosessi

Ohjausprosessi alkaa aina tavoitteen asettamisesta, eli päätetään siitä mihin toiminnalla pyritään (Kalliola ym. 2010, 77.) Tämän jälkeen tehdään suunnitelma, johon mietitään keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Menetelmät valitaan tavoitteen ja yksilön mukaan. Ohjausprosessi etenee suunnitelman mukaisesti ja sen aikana tarkistetaan, että eteneminen on tavoitteiden mukaista. (Kalliola ym. 2010, 77-78.)

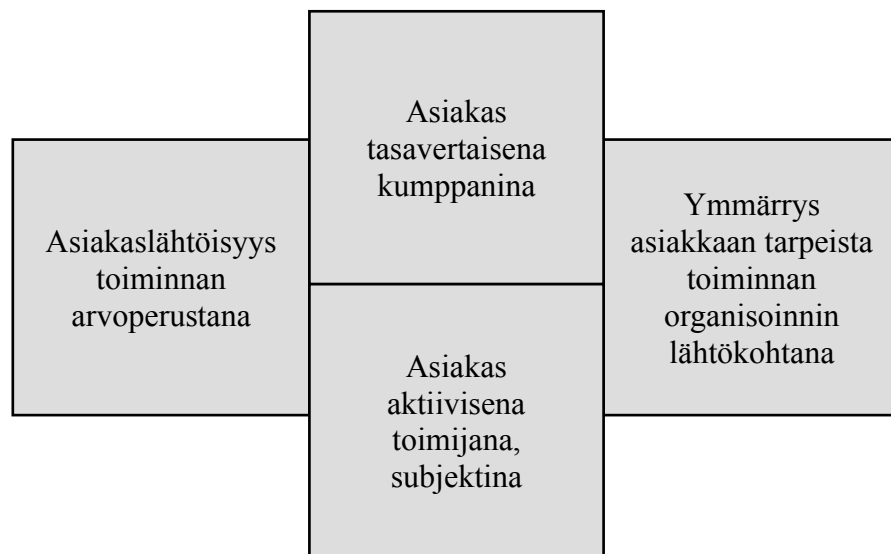
Ohjaustoiminnassa tavoitteena on tukea ihmisen kasvua ja kehitystä (Kalliola ym. 2010, 79). Ohjaus voi olla kasvatuksellista silloin, kun toimitaan tarkoituksenhakuisesti ja päämäärätietoisesti. (Kalliola ym. 2010, 79.) Ohjaustoiminnassa ei tavoitella pelkästään mukavia hetkiä, vaan ohjaajan on mietittävä miksi jotain tehdään ja mikä on kunkin ohjauskerran merkitys. (Kalliola ym. 2010, 82.)

Ohjaustilanteiden tavoitteena tulee olla dialogi. Dialogilla tarkoitetaan sitä, että ihmiset osallistuvat tasavertaisesti keskusteluun. Aidossa vuoropuhelussa molemmat osapuolet ovat aktiivisia, toista kuunnellaan avoimesti ja mahdolliset kommentit annetaan myöhemmin. Epäselvissä tilanteissa pyydetään tarkennusta. Ohjattavaa rohkaistaan puhumaan, mutta ei puhuta päälle. Ohjaaja rohkaisee ja tukee ohjattavan kerrontaa. Samalla ohjaaja toimii mallina keskustelukumppanilleen. (Virtanen ym. 2011, 47.)

3.4 Asiakaslähtöinen ohjaus

Jos ohjaussuhde ei toimi, voidaan tarkastella onko ohjaus asiakaslähtöistä vai perustuuko se pelkästään oppaisiin ja ohjeisiin (Eloranta ym. 2011, 55-56). Asiakaslähtöisessä ohjauksessa ohjaaja kuuntelee ohjattavaansa, on aidosti läsnä ja toimii ammatillisesti asettumalla asiakkaan asemaan. Ohjaus on dialogista, jolloin ohjaus etenee vastavuoroisesti molempien – ohjattavan sekä ohjaajan ehdoilla – yhteistä päämäärää kohti. Ohjaaja kunnioittaa ja arvostaa ohjattavaa, sekä suhtautuu avoimesti häntä kohtaan. Vastavuoroisuuden ansios- ta ohjattava luottaa ohjaajaan ja uskalttaa esittää myös eriäviä mielipiteitä turvallisesti. Asiakaslähtöisessä ohjauksessa niin ohjattava kuin ohjaajakin oppivat ja kehittyvät. (Eloranta ym. 2011, 60.)

Virtasen ym. (2011, 18-19) mukaan asiakaslähtöisyys tulisi nähdä toiminnan arvoperustana. Asiakaslähtöisessä toiminnassa asiakas kohdataan yksilöllisesti tasavertaisena kumppanina ja palvelut järjestetään asiakkaan tarpeista lähtien. Tarpeet nähdään toiminnan organisoinnin lähtökohtana. Asiakaslähtöinen toiminta on vastavuoroista, ja edellyttää niin asiakkaalta kuin palveluntarjoajalta yhteisymmärrystä tavoitteiden saavuttamiseksi. Asiakas osallistuu aktiivisena toimijana palveluihin ja hän on oman elämänsä asiantuntija (kuvio 2).

Kuvio 2. Asiakaslähtöisyyden rakennuspuut (alkup. kuvio ks. Virtanen ym. 2011, 19)

Organisaation on ymmärrettävä asiakkaan mielipiteiden merkitys, jotta palveluita voidaan kehittää asiakaslähtöiseksi. Koko palvelukulttuuri pitää muuttua, jotta asiakaslähtöisyys toteutuu myös palveluntuottajien asenteissa ja näkyy käytännön asiakkaiden kohtaamistilanteissa. Johtamisen avulla asiakaslähtöisyyttä kehitetään ja sitä toteutetaan organisaation joka tasolla. (Virtanen ym. 2011, 22.)

3.5 Osallisuus

Lapsella on oikeus osallisuuteen ja siitä on säädetty myös useassa eri laissa. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (LOS, SopS 60/1991) mukaan jokaisella lapsella on oikeus osallisuuteen sekä lapsen näkemykset on otettava huomioon ikä ja kehitystaso huomioiden. (Hotari, Oranen & Pösö 2013, 149.) Mikkonen ja muut (2002, 34) viittaavat kirjoituksessaan lapsen oikeuksien so-

pimuksen 12. artiklaan. Sen mukaan *”lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti ja hänelle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi kaikissa häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa.”*

Lastensuojelulain mukaan lapsen etu on huomioitava joka tilanteessa. Laissa korostetaan lapsen osallisuutta ja sitä, että lapsella on oikeus saada tietoa häntä koskevista asioista sekä ilmaista oma mielipiteensä. (L 13.4.2007/417.) Suomen perustuslain (731/1999, 6. pykälä) mukaan *”lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä”* ja lapsilla on oikeus vaikuttaa omiin asioihinsa. Laki sosiaali- huollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000, 10. pykälä) säättää, että lasten toiveet ja ajatukset on huomioitava. Tämän lisäksi lasta on kuultava, hänelle on annettava puheenvuoro ja hänen etuaan on valvottava. (Hotari ym. 2013, 149-150.)

Rouvisen ja muiden (2011, 50) mukaan osallisuus on sellaiseen yhteisöön kuulumista, jossa ihmistä kuullaan ja häntä tuetaan, jäseniä kunnioitetaan ja heihin luotetaan. Osallisuus perustuu ihmisen tunteisiin – miten hän kokee pysyväänsä vaikuttamaan ja toimimaan yhteisössä sen aktiivisena jäsenenä.

Lasten osallisuus perustuu lasten oikeuksiin. Lapsilla tulee olla mahdollisuus osallistua toimintaan ja vaikuttaa sekä heitä tulee kuulla. Vaikka viranomaiset tai aikuiset tekevät päätöksiä lapsen asioista, tulisi lapsella olla mahdollisuus ilmaista oma mielipiteensä. (Nivala 2010, 19.) Hotari ja muut (2013, 153) viittaavat tekstissään Thomasin osallisuuden ulottuvuuksiin. Thomas ajattelee, että lapsella tulee olla mahdollisuus myös kieltäytyä osallistumasta ja näkee tämän kieltäytymisen yhtenä osallisuuden muotona.

Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen –julkaisussa (2011, 51-52) osallisuus jaetaan neljään eri osaan. Näitä osia ovat tieto-, suunnittelu-, toiminta- ja päätösosallisuus. Tieto-osallisuus on sitä, kun ihmiset ovat tietoisia kaikista heitä koskevista asioista. Tähän kuuluu esimerkiksi tietoisuus saatavilla olevista palveluista ja niiden tavoitteista, palautejärjestelmistä ja vaikuttamismahdolli-

suuksista. Tiedon tulee olla helposti saatavilla. Suunnitteluosallisuudessa asiakkaat osallistuvat suunnitteluprosessiin ja siihen liittyvään päätöksentekoon. Asiakkaat kokevat, että heidän mielipiteitään kuunnellaan ja he voivat vaikuttaa asioihin. Toimintaosallisuuden avulla asiakas kokee, että toiminta on mielekästä ja hän pääsee vaikuttamaan siihen. Toiminnan avulla asiakkaat kokevat osallistuvansa ja osaavansa. Päätösosallisuus on kaikista osallistavin ja sitovin osallisuuden muoto. Asiakas saa mahdollisuuden osallistua päätöksentekoon asioissa, jotka koskevat häntä itseään.

Bardy ja Heino (2013, 34) näkevät osallisuuden tulevaisuuden asiana, joka tulee näkymään käytännön työssä yhä enemmän ja enemmän. Siksi asiakkaiden asemaa tulisi vahvistaa jo nyt. He muistuttavat, että käytännössä osallisuudesta tulee osa arkea vasta johdon sitoutumisen ja heiltä saadun tuen kautta (Bardy ym. 2013, 21).

3.6 Yhteisöllisyys ja yhteisöhoito

Raina (2012, 11-12) määrittelee yhteisöllisyyden laajemmaksi asiaksi kuin itse yhteisön. Yhteisössä toimitaan vuorovaikutuksellisesti yhteisten arvojen ja tavoitteiden mukaisesti. Yhteisöllisyys on sitä, millaiseksi yhteisö kokee siinä toimimisen.

Hyvässä yhteisössä toimitaan avoimesti ja dialogisesti, sekä kaikki jäsenet voivat osallistua toimintaan mahdollisuuksiensa mukaan. Johtajuutta toteutetaan yhteisten sopimusten mukaisesti, toiminta on oikeudenmukaista ja aiheuttaa positiivista sitoutumista. Yhteisössä on sovittu yhteiset pelisäännöt ja yhteisön jäsenet välittävät toisistaan sekä voivat luottaa toisiinsa. (Raina 2012, 28.) Murron (2013, 17) mielestä hyvässä yhteisössä toimitaan johdonmukaisesti. Ohjaajat huolehtivat, että asiakkaat tietävät mitä heiltä vaaditaan ja odotetaan. On myös huolehdittava, että mahdolliset seuraamukset ovat tiedossa. Murto us-

kookin, että yhteisten pelisääntöjen, vaatimusten ja tuen avulla voidaan kehittää yhteisön rakennetta.

Murto (2013, 10) määrittelee yhteisöhoidon yleiskäsitteeksi *”erilaisten asiakasryhmien auttamiseen pyrkiville, yhteisöllisiä menetelmiä käyttäville hoito- ja kuntoutussuuntauksille.”* Perustehtävää toteutetaan koko yhteisöä ja sen potentiaalia tietoisesti hyödyntämällä. Yhteisö nähdään kokemusasiantuntijoina ja vertaisryhmän sosiaalinen vaikutus tiedostetaan. Yhteisöhoidon suuntauksia on useita ja näistä yksi suuntaus on kasvatukselliset yhteisöt.

Yhteisöhoidon ideana on, että vaikka kasvatuksellisessa vastuussa ovatkin aikuiset, niin asiakas on aina myös vastuussa itsestään. Ohjaajan tehtävänä olisi-kin auttaa ja vaatia asiakasta ottamaan vastuuta omasta elämästään sekä tekemisistään. Asiakas oppii ottamaan vastuuta itsensä lisäksi myös muusta yhteisöstä ja sen jäsenistä. (Murto 2013, 17.)

3.7 Monikulttuurinen ohjaus ja sen haasteet

Puukari ja Korhonen (2013, 33) määrittelevät monikulttuurisen ohjauksen sellaiseksi ammatilliseksi kohtaamiseksi *”ohjaajan ja ohjattavan välillä, jossa ohjaaja ja ohjattava tulevat eri kulttuureista, edustavat erilaista etnistä ryhmää tai puhuvat eri kieltä äidinkielenään.”*

Monikulttuurisessa ohjauksessa otetaan huomioon kulttuurierot ja niistä johtuvat haasteet (Puukari ym. 2013, 33). On keskeistä ymmärtää kulttuurin vaikutus ihmisten maailmankatsomukseen, arvoihin, ajattelutapaan ja käyttäytymiseen (Puukari ym. 2013, 36). Hyvässä ohjaussuhteessa ohjattava kokee voitavansa käsitellä asioita turvallisesti, kokee tulewansa kuulluksi ja että häntä arvostetaan. Se myös edistää maahanmuuttajan kotoutumisprosessia. (Kalliola ym. 2010, 41.)

Puukari ja Taajamo (2007, 34) viittaavat artikkelissaan Carl Rogersin kolmeen ohjaussuhteen perusedellytykseen. Näitä perusedellytyksiä voi soveltaa monikulttuurisen ohjaussuhteen luomiseen. Ohjaussuhteessa tulee olla aito ja avoin. Vaikka ohjaaja toimiikin ammatillisesti, hänen tulee olla kohtaamisessa läsnä myös omana itsenään. Näin ohjattava kokee saavansa ohjaajalta myös palan aitoa itseään. Aidon kohtaamisen lisäksi ohjaaja arvostaa ja kunnioittaa ohjattavaa, sekä ottaa hänen asiansa tosissaan. Ohjattava hyväksytään omana itsenään ja hänestä välitetään. Ohjaaja pyrkii ymmärtämään ohjattavaa empaattisesti, kokonaisena yksilönä.

Monikulttuurisessa ohjauksessa on tärkeää lisätä omaa kulttuuritietoutta ja ohjauksen tulee olla kulttuurisensitiivistä. Jotta nämä toteutuvat, ohjaajan tulisi olla kiinnostunut ja ennakkoluuloton vieraita kulttuureja kohtaan. Ihminen kohdataan ihmisenä, ei maahanmuuttajana. Asioista voidaan olla eri mieltä ja ne voivat olla ristiriidassa omien näkemysten kanssa, mutta toisen mielipidetä ja kulttuuria tulee kunnioittaa. (Eloranta ym. 2011, 63.) Työntekijän tulisi nähdä asiakkaiden kulttuurinen tausta positiivisena asiana, joka tuo uutta sisältöä ja näkökulmaa työhön (Schubert 2010, 75).

Ohjaussuhteessa on tärkeää vilpittömyys, avoimuus ja empaattisuus. (Korhonen 2013, 66.) Monikulttuurisessa työssä on luonnollisesti huomioitava asiakkaan tausta ja sen vaikutus yhteistyöhön. On pidettävä mielessä, että kaikilla maahanmuuttajataustaisilla asiakkailla ei ole psyykkisiä ongelmia, mutta tilanne ja prosessi voi aiheuttaa stressiä. (Schubert 2010, 122.)

Schubert (2010, 122-123) kirjoittaa maahanmuuttajan puolustusmekanismeista, jotka voivat aktivoitua tiedostamatta stressitilanteissa. Näitä puolustusmekanismeja on regressio eli taantuminen, kokemusten kieltäminen ja vaikeuksien projisoiminen ympäristöön. Maahanmuuttaja voi taantua, jolloin hän on riippuvainen muista eikä voi toimia enää itsenäisesti. Vastuunotto tuntuu mahdottomalta ja pelottaa, jolloin vastuu halutaan antaa mielellään työn-

tekijälle. Tällaisessa tilanteessa työntekijän voi olla vaikea määritellä mitä on liiallinen ja tarpeellinen tuki. On tyypillistä, että maahanmuuttaja kieltää kokemiaan asioita. Traumaattisiin asioihin suhtaudutaan ehkä neutraalisti ja tunteettomasti tai tapahtuneet asiat kielletään kokonaan. Kokemukset saatavat näkyä psykosomaattisina oireiluina.

Mustonen ja muut (2011, 13) muistuttavat, että alaikäisillä turvapaikanhakijoilla on taustallaan tapahtumia, jotka ovat voineet traumatisoida. Traumatisoitumisen jälkeen nuorella voi ilmetä stressioireita, jotka vaikuttavat kokonaisvaltaisesti arkeen ja siinä toimimiseen. Traumaattinen tapahtuma voi palautua mieleen uudelleen takautumina ja painajaisina sekä näkyä psyykkisenä herkkyytenä. Voi myös olla, ettei traumaa aiheuttanut tapahtumaa muisteta.

Omaohjaajasuhde voidaan nähdä kiintymyssuhteena, jossa omaohjaaja paikkaa aiempia katkenneita tai puuttuneita kiintymyssuhteita. (Aho 2009, 84.) Schubertin (2010, 69) mukaan eroon joutuminen omasta vanhemmastaan vaikuttaa lapsen psyykkiseen kehitykseen vakavasti. Schubert viittaa myös kiintymyssuhdeteoriaan, jonka mukaan suhde aikuiseen on elintärkeä. Koti ja turvallinen ympäristö luo hyvää pohjaa psyykkiselle kehitykselle.

Turvapaikanhakijalapsen tausta voi olla hyvinkin traumaattinen. Lapsi on voinut kokea hylkäämisiä, hänellä voi olla terveysongelmia ja tarvetta psykiatriseen hoitoon. Osa on voinut joutua kokemaan väkivaltaa ja tämä kokemus olisi hyvä käsitellä lapsen kanssa jo turvapaikanhakuvaiheessa. Usein väkivaltatilanteet jäävät kokonaan käsittelemättä. (Hytinantti 2009, 57.)

Maahanmuuttajatyötä tekevien tulisi pyrkiä miettimään asioita asiakkaan näkökulmasta: mitkä asiat ovat heille yhtäkkiä uusia ja aiheuttavat epävarmuutta sekä pelkoa. Taustalla voi olla näiden lisäksi myös traumaa aiheuttaneita tapahtumia, jonka takia on erityisen tärkeää luoda turvallinen suhde asiakkaaseen. Vaikeitakin asioita voidaan käsitellä, kun ohjaussuhde on jatkuvuutta ja luottamusta. (Puukari ym. 2007, 18.)

4 Tutkimuksen vaiheet

4.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia omaohjaajuutta Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodissa sekä lisätä kodin nuorten osallisuutta ja toiminnan lapsilähtöisyyttä. Tavoitteena on tutkia nuorten ja ohjaajien käsityksiä omaohjaajuudesta sekä luoda niiden pohjalta konkreettisia kehitysehdotuksia jatkotyöstämistä varten.

Tutkimuskysymykset:

- Mitkä ovat lasten käsitykset omaohjaajuudesta Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodissa?
- Mitä ohjaajat vastaavat lasten tuottamiin ajatuksiin?
- Mitä yhtäläisyyksiä tai eroja kokemuksissa on?

4.2 Tutkimukseen osallistujat

Tutkimus toteutettiin yhteistyössä Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin kanssa. Tutkimusjoukko koostui ryhmä- ja perheryhmäkodissa sekä tukiasunnoissa kyselyjen jakohetkellä, lokakuussa 2013, asuneista nuorista. Nuoret olivat maahan yksintulleita alaikäisiä turvapaikanhakijoita ja/ tai oleskeluluvan saaneita. Kysely jaettiin yhteensä 15 nuorelle, joista viisi (5) asui tukiasunnoissa. Henkilökunnan kysely jaettiin yhteensä kuudelletoista (16) vakituiselle työntekijälle.

Tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat iältään 12-18-vuotiaita. Tätä nuoremmat lapset jätettiin pois tutkimuksesta, sillä heidän kohdallaan sama kyse-

ly ei olisi ollut yhtä toimiva. Tutkimuksen tuloksia on syytä kuitenkin hyödyntää talon koko asiakasryhmän hyväksi.

4.3 Tutkimusaineisto ja tiedonkeruu

Tutkimus on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimus perustuu nuorten ja ohjaajien tuottamiin vastauksiin omaohjaajuuteen liittyen. Aineisto kerättiin kahdella eri kyselylomakkeella. Kyselylomakkeet koostuivat avoimista kysymyksistä. Laadullisen tutkimuksen kriteerit sopivat paremmin opinnäytetyöhön. Aineisto haluttiin hankkia tutkittavan ehdolla (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 161).

Opinnäytetyön aihe nousi omasta työkokemuksesta ja aiheen tutkiminen palvelee niin nuoria kuin ohjaajiakin. Aihetta pyrittiin kuvaamaan mahdollisimman yksityiskohtaisesti opinnäytetyön teoriaosuudessa. Kyselylomakkeiden avoimet kysymykset laadittiin teoriaosaan nostettuihin teemoihin pohjautuen.

Kyselylomakkeet jaettiin ryhmä- ja perheryhmäkodin nuorille ja ohjaajille henkilökohtaisesti paikan päällä. Lomaketutkimukseen päädyttiin kohdejoukon ja käytettävissä olleen ajan vuoksi. Tuomen ja Sarajärven (2009, 71) mukaan laadullisessa tutkimuksessa käytetään yleisimpinä aineistonkeruumenetelminä haastattelua, kyselyä, havainnointia ja dokumentointeihin perustuvaa tietoa. Laadullinen aineisto koostuukin usein erilaisista teksteistä ja niiden analysoinnista (Eskola & Suoranta 2008, 15).

Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin toimitusjohtaja kysyi ennen tutkimuksen aloitusta nuorten edustajilta suullisesti luvat osallistua tutkimukseen, mutta lopullisen päätöksen osallistumisesta tekivät itse nuoret. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja se kerrottiin nuorille. Nuorille

laadittiin lomake, jonka tehtävänantona oli kirjoittaa kirje omaohjaajalle otsikolla ”Mitä haluat sanoa omaohjaajallesi?” (liite 2). Muutamia apukysymyksiä ja -lauseita laadittiin helpottamaan kirjeen kirjoittamisessa.

Hirsjärvi ja muut (2009, 201) mainitsevat avoimen kysymyksen hyväksi puoleksi sen, että niiden avulla vastaaja voi ilmaista asiansa omin sanoin eikä avoin kysymys ehdota suoria vastauksia. Monivalintakysymyksissä motivaatio voi olla lisäksi huono. Työkokemuksen perusteella monivalintakysymykset voivat olla nuorista puuduttavia, kielivaikeuksien takia hankalia ja niihin vastataan näiden seikkojen vuoksi ehkä huolimattomasti. Avoimeen kysymykseen ja informoituun kyselyyn päädyttiin nuorten vaihtelevan kielitaidon vuoksi. Informoidussa kyselyssä tutkimuksen tarkoitus selvitetään henkilökohtaisesti paikan päällä. Tuolloin voidaan vastata myös mahdollisiin kysymyksiin. Lomake täytetään omalla ajalla tai sen voi palauttaa tutkijalle jälkikäteen. (Hirsjärvi ym. 2009, 196-197.)

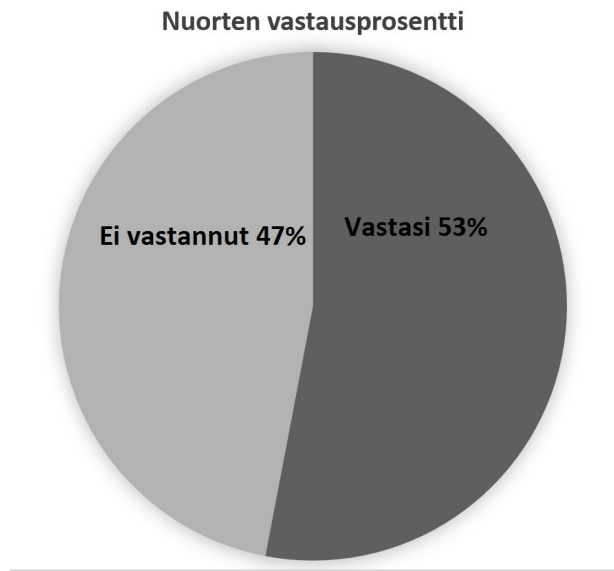
Tutkimusta pohjustettiin ja nuorille kerrottiin sen taustaa paikan päällä ryhmä- ja perheryhmäkodissa lokakuussa 2013. Yleinen infotilaisuus tutkimuksesta pidettiin kaikille kotona olleille nuorille olohuoneessa. Nuoret päättivät infotilaisuuden jälkeen haluavatko osallistua tutkimukseen. Kaikki paikan päällä olleet nuoret halusivat osallistua tutkimukseen. Tämän jälkeen nuoret pyydettiin yksitellen toimistoon, jossa käytiin vielä kahden kesken tutkimuksen saatekirje läpi. Tämä mahdollisti sen, että nuori pystyi kysymään jos jotain oli jäänyt epäselväksi. Saatekirje laadittiin Hirsjärven ja muiden (2009, 204) ohjeistusten mukaisesti eli siinä kerrottiin tutkimuksen taustasta ja tarkoituksesta, rohkaistiin nuoria vastaamaan ja palauttamaan lomake tutkijalle pyydettyyn päivämäärään mennessä. Tutkimuksen merkityksestä kerrottiin tarkemmin ja muistutettiin, että lomake palautetaan nimettömänä ja se käsitellään luottamuksellisesti.

Kyselylomakkeeseen päädyttiin siksi, että maahanmuuttajanuoret ovat olleet turvapaikkaprosessin aikana useissa haastattelutilanteissa ja näistä tilanteista on voinut jäädä ikäviä mielikuvia. Helander ja muut (2002, 42) kirjoittavat julkaisussaan, että strukturoidut haastattelut eivät ole paras vaihtoehto pakolaislapsille. He ovat voineet kokea haastattelutilanteissa turvattomuutta ja heidän voi olla vaikea luottaa viranomaisiin. Lisäksi kulttuurierot ja kielivaikeudet voivat vaikeuttaa haastattelun toteutusta. Nämä seikat otettiin huomioon kyselylomakkeiden vastauksia tulkittaessa. Näiden seikkojen vuoksi kahdenkeskinen keskustelu ja tutkimuksen perinpohjainen läpikäyminen oli erityisen tärkeää ennen kyselyyn vastaamista.

Nuorten oli mahdollista palauttaa lomake suoraan samana tai seuraavana päivänä. Viimeisenä vaihtoehtona oli lomakkeen postittaminen jälkikäteen, joten osalle annettiin valmiiksi kirjoitettu palautuskuori postimerkkeineen. Valli (2010, 102) viittaa kirjoituksessaan kyselylomaketutkimuksen toteutustapoihin. Tutkija voi olla paikan päällä keräämässä aineistoa ja johtamassa koetta, mutta tutkimus voidaan toteuttaa myös postikyselyn muodossa. Postikyselyyn vastataan itsenäisesti annettujen ohjeiden mukaisesti. Tuomi ja muut (2009, 74) nostavat esiin postikyselyyn liittyvän riskin. Vastaamattomuus saattaa nousta postikyselyissä merkittäväksi ja vastaukset saattavat olla riittämättömiä.

Lomake jaettiin viidelletoista (15) nuorelle, joista kahdeksan (8) nuorta palautti vastauslomakkeen. Kyselyn vastausprosentti oli 53 % (kuva 3). Viisi (5) nuorta palautti lomakkeen suoraan paikan päällä ja loput kolme (3) lomaketta palautui postitse. Tukiasunnoissa asuvat nuoret eivät palauttaneet lomakkeitaan. Tähän osasyynä voi olla se, etteivät he päässeet infotilaisuuteen. Lomakkeen ymmärtäminen ja sen postittaminen jäi kokonaan heidän omalle vastuulle.

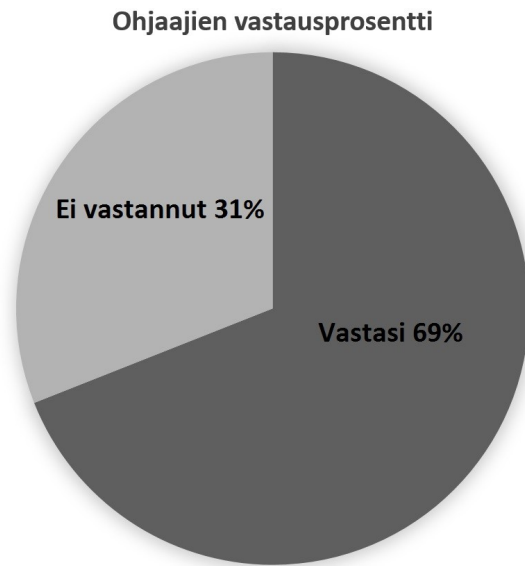
Kaikki lomakkeen palauttaneista asuivat vastaamishetkellä ryhmä- ja perhe-ryhmäkodin puolella. Vastauslomakkeen lisätiedoissa rastitettiin sukupuoli ja ikä, mutta en koe niiden vaikuttaneen vastaustuloksiin. Nämä tiedot jätetään julkaisematta tutkimuksessa luottamuksellisuuden säilyttämisen vuoksi.

Kuvio 3. Nuorten vastaukset prosentteina.

Tutkimuksen taustaa ja nuorten vastauksista nousseita toiveita esiteltiin henkilöstölle maaliskuussa 2014. Asia esiteltiin työntekijäkokouksen alussa. Henkilökunnan kyselylomake laadittiin nuorten kyselyssä nousseiden käsitysten ja ajatuksien pohjalta. Kysymyksiä oli yhteensä yhdeksän (9) (liite 4). Tarkoituksena oli, että henkilöstö antaa vastineensa nuorten tuottamalle aineistolle. Ohjaajat palauttivat vastauksensa jälkikäteen sähköpostitse.

Kyselylomake jaettiin yhteensä kuudelletoista (16) ohjaajalle, joista yksitoista (11) vastasi kyselyyn. Henkilöstön vastausprosentti oli 69 % (kuvio 4). Vastausajaksi annettiin pari viikkoa ja vastaamisesta muistutettiin kolme kertaa jälkikäteen. Henkilöstön vastauksista löytyi toistettavuutta ja hyvin samankaltaisia teemoja kuin nuorten tuottamassa aineistossa.

Kuvio 4. Ohjaajien vastaukset prosentteina.

Vastauksia palautui riittävä määrä, sillä niin nuorten kuin ohjaajienkin vastauksista löytyy toistettavuutta. Hirsjärvi ja muut (2009, 182) puhuvat aineiston riittävyyden ja kylläisyyden käsitteestä, eli saturaatiosta. Saturaatio tapahtuu kun samat asiat alkavat kertautumaan, jolloin aineistoa pidetään riittävänä. Tutkija ei tällöin pääte etukäteen miten laajaa tutkimusjoukkoa hän tutkii. Tutkijan täytyy ensin päättää mitä hän tutkii, ja mitä hän hakee aineistostaan. On myös päätettävä milloin aineistoa on tutkijan mielestä kerätty riittävästi. Sitä voi pohtia tutkimusongelmaan peilaten eli miten sen vastaukset on saavutettu. (Eskola ym. 2008, 63.) Kanasen (2012, 174) mukaan saturaatio on tapa vahvistaa tutkimuksen luotettavuutta.

Aineistosta nousi esiin teemoja, jotka kannattelevat koko opinnäytetyötä. Teemojen pohjalta laadittiin kaksi kehittämissuunnitelmaa, joita voi hyödyntää ryhmä- ja perheryhmäkodin toiminnan kehittämisessä. Opinnäytetyön tulokset kehittämis ehdotuksineen esiteltiin henkilöstölle toukokuussa 2015.

Henkilöstö esittelee opinnäytetyön tulosten pohjalta laaditut kehittämissuunnitelmat nuorille mahdollisimman pian tämän jälkeen.

4.4 Aineiston analysointi

Aineisto litteroitiin loppuvuonna 2014. Nuorten litteroitavaa aineistoa kertyi kuuden (6) käsinkirjoitetun A4-paperiliuskan verran. Ohjaajat vastasivat kyselyyn sähköpostitse. Litteroitavaa aineistoa kertyi kuusitoista (16) sivua. Litteroidussa aineistossa käytettiin fonttia Palatino, fonttikokoa 12 ja riviväliä 1.

Aineisto analysoitiin teemoittelua hyödyntäen. Teemoittelun avulla aineistosta voidaan saada esiin teemoja, jotka valaisevat tutkimusongelmaa (Eskola ym. 2008, 174). Teemoittelu nähdään käytännöllisten pulmien ratkaisijana, jonka avulla aineistosta voidaan saada esiin olennaiset asiat ja vastaukset kysymyksiin (Eskola ym. 179). Teemojen sisältä yritetään löytää yhteneväisyyksiä ja rakenteita (Kananen 2012, 117). Alla esimerkki ala- ja yläluokkien muodostamisesta (taulukko 1).

ALKUPERÄINEN ILMAISU	PELKISTETTY SANONTA	ALALUOKKA	YLÄLUOKKA (kehittämisen kohteet)
”Haluaisin, että multa kysytään useammin mitä kuuluu”	Nuoret toivoivat, että ohjaajat kysyisivät kuulumisia useammin	Läsnäolo puutteellista kiireen vuoksi	Resurssit, oma jakaminen ja työtehtävien priorisointi
”Ei multa kysytä mitä mä haluan tehdä omaohjaajan kanssa”	Nuoret kokivat, etteivät pysty osallistumaan omaohjaajahetkien suunnitteluun	Toiminta aikuislähetoistä ja yhteinen ymmärrys puuttuu	Toiminnan lapsilähtöisyyden ja osallisuuden lisääminen

Taulukko 1. Esimerkki alaluokkien ja yläluokkien muodostamisesta

Eskolan ja muiden (2008, 174) mukaan teemoittelu ei onnistu ilman teorian liittämistä tutkimustekstiin. Tämä on huomioitu tutkimuksen tuloksia kirja-

nessa ja pyrkimyksenä oli lisätä jokaiseen kohtaan teoriaa. Tematisointiin liittyy myös sitaattien käyttö (Eskola ym. 2008, 175). Ohjaajien vastauksista lisätiin muutamia sitaatteja tutkimuksen tuloksiin, mutta lainauksien määrää pohdittiin tarkkaan. Eskola ja muut (2008, 180) eivät suosittele runsasta sitaattien käyttöä siksi, että aineistosta voi tulla sen vuoksi liian laaja ja raskaslukuisen. Nuorten vastauksia ei siteerattu ollenkaan. Heiltä saadusta aineistosta tehtiin tiivistelmiä. Tällä tavoin kunnioitettiin nuorten yksityisyyttä ja sitä, ettei kielen käyttö paljasta kenenkään henkilöllisyyttä.

Nuorilta kerätty aineisto luettiin läpi useaan kertaan, jotta se *”avautuu alustavasti”* (Eskola ym. 2008, 151). Tämän jälkeen etsittiin ja kirjattiin ylös teemoja, jotka toistuivat tai herättivät eniten ajatuksia. Nuorten aineistosta nostettiin yhdeksän (9) aihealuetta, joiden pohjalta laadittiin ohjaajien kysymykset. Ohjaajien vastauksia vertailtiin nuorten vastauksiin ja etsittiin molemmissa aineistossa toistuvia teemoja. Viisi (5) teemaa nostettiin opinnäytetyön tulosoioon. Tulokset kirjattua mietittiin vielä mitkä teemoista tulee siirtää lähempään tarkasteluun eli kehittämissuunnitelmin. Jatkotyöstettäväksi teemoiksi valittiin viisi (5) kokonaisuutta.

Nuorten ja ohjaajien vastaukset käytiin läpi kriittisesti. Pyrkimyksenä oli pitää mielessä Metsämuurosen (2008, 34) ohjeistus siitä, että hyvä tekstianalyysi koostuu peruskysymyksistä: *”kuka sanoi, mitä sanoi, mitä tarkoitti, miksi sanoi, mihin pyrki ja kehen pyrki vaikuttamaan.”* Nuorten ja ohjaajien vastaukset vaikuttivat todenmukaisilta ja rehellisiltä. Molemmat osapuolet haluavat varmasti saada opinnäytetyön avulla toimintaa eteenpäin.

5 Tutkimuksen tulokset

5.1 Nuorten ja ohjaajien näkemykset omaohjaajatyöskentelystä

Näkemykset omaohjaajatyöskentelystä olivat hyvin samanlaisia ja ohjaajien vastaukset tukivat pitkälti nuorten antamia mielipiteitä omaohjaajuudesta. Tulokset on koottu viiteen aineistosta nousseeseen teemaan: 1) omaohjaajan ja nuoren välinen suhde, 2) ristiriitatilanteet ja niiden ratkaiseminen, 3) omaohjaajahetket ja yhteinen aika, 4) läsnäolo ja kiire, sekä 5) osallisuus.

5.1.1 Omaohjaajan ja nuoren välinen suhde

Suurin osa vastanneista nuorista koki, että suhde omaohjaajaan on hyvä ja omaohjaaja on mukava. Omaohjaajaa kiiteltiin *"kaikesta"*. Nuorten mielestä omaohjaajan kanssa on helppo keskustella ja hänen kanssaan on mukava tehdä yhdessä asioita.

Mikkosen ja muiden (2002, 77) tutkimuksessa nuoret kiittelivät omaohjaajaansa ja kokivat olevansa läheisempiä heidän kanssaan muihin ohjaajiin verrattuna. Suhde omaohjaajaan voi olla kuitenkin ristiriitainen. Häneen luotetaan ja turvataan, mutta häntä myös kritisoidaan ja häntä kohtaan kapinoidaan. Heidän mukaan tämä kertoo siitä, että nuoret näkevät omaohjaajansa vanhemman roolissa. (Mikkonen ym. 2002, 79.)

Ohjaajat olivat ilahtuneita siitä, että omaohjattavat arvostavat omaohjaajansa. Ohjaajat kokivat, että *"silloin työssä on onnistuttu"*. Ohjaajat halusivat kertoa nuorille, että heistä välitetään ja omaohjaajasuhde on hyvin tärkeä myös ohjaajille. Haluttiin muistuttaa, että pyrkimys ohjaajillakin on aina hyvään, vaikka nuorista se ei välttämättä aina siltä tunnukaan.

Ahon (2009, 82) mukaan omaohjaaja on lapselle tärkeä, luotettava, helposti lähestyttävä ja turvallinen aikuinen. Aikuisen huomio ja tunteisiin vastaaminen voi olla lapselle terapeutista. Lapsi tukeutuu ja turvautuu omaohjaajaansa. Nuoret toivoivat lastensuojelun kehittämisohjelman osahankkeen raportin (Oranen 2008) ja Hotarin pro-gradu tutkielman (2007) tuloksista koottujen havaintojen mukaan ohjaajaltaan inhimillisiä asioita: luottamusta, huomioimista, yksilöllisyyttä, hienovaraisuutta, kunnioitusta, aikaa, hyvää yhteistyötä ja avoimuutta. Nämä olivat nuorten mielestä osallistumisen reunaehtoja. (Hotari ym. 2013, 162.)

Ohjaajat kokivat, että nuoret ovat oivaltaneet omaohjaajuuden merkityksen. Tärkeänä pidettiin myös omaohjaajuuden käsittelyä ja sen jatkuvaa pitämistä esillä puheen tasolla. Ohjaajat toivoivat, että omaohjaajuuden sisältöä tulisi käydä läpi nuorten kanssa. Yksi ohjaajista tiivistä ajatuksen omaohjaajuudesta näin: *"Omaohjaajuus on kuin kallio, mihin rakennetaan tulevaa."* Ohjaajat kokivat kuitenkin, että parannettavaa löytyy aina.

Yksi vastanneista nuorista toivoi, että häneltä kysyttäisiin useammin mitä hänelle kuuluu ja onko kaikki hyvin. Hän ei selvittänyt sen tarkemmin mistä tällainen tunne johtuu. Ohjaajat kokivat, että nuorilta kysytään hyvin kuulumisia, mutta halusivat kiittää asiasta muistuttamisesta. Kuulumisten kysyminen koettiin tilanteeksi, jossa nuori kohdataan omana itsenään ja osoitetaan aitoa kiinnostusta nuorta kohtaan. Yksi ohjaajista jäi pohtimaan asiaa: *"Miten paljon niin pieni kysymys voi merkitäkään..."* Kuulumisten kysyminen koettiin helpoksi ja mahdolliseksi toteuttaa - *"koska ja missä ja milloinka vaan!"* Yksi ohjaajista myönsi, että nuoren tunne voi olla oikea, koska *"monesti ohjaaja hoitaa monta asiaa samanaikaisesti"*. Yksi ohjaajista epäili tunteen johtuvan siitä, että ohjaajat ovat väsyneitä eivätkä siksi aina muista kysyä nuorilta kuulumisia. Ohjaajat halusivat lopuksi muistuttaa, että nuoretkin voivat auttaa tilanteen parane- miseen sillä, että antavat toisilleen tilaa ja suunvuoron.

Moghaddamin (2011, 117) mielestä tärkeintä on asenne millä ohjaaja kohtaa nuoren. Hän on huomannut, että nuoret pitävät tärkeänä kun heitä tervehdittää omalla nimellään. Näin nuori saa kokemuksen siitä, että hän on olemassa ja hänestä välitetään. Moghaddam kertoo kohtelevansa työssään tapaamiaan lapsia samalla tavalla kuin toivoisi omia lapsiaan kohdeltavan.

5.1.2 Ristiriitatilanteet ja niiden ratkaiseminen

Yksi nuorista halusi muistuttaa ohjaajia siitä, että nuorilla on joskus myös huonoja päiviä. Käytöstä voi olla vaikea hallinnoida. Nuori toivoi näissä tilanteissa omaa tilaa ja aikaa omassa huoneessaan.

Ohjaaja joutuu vastaanottamaan työssään häneen kohdistuvia kielteisiä tunteita. On kuitenkin hyvä muistaa, että ne usein vain kohdistuvat ohjaajaan eivätkä muuten liity hänen toimintaansa tai persoonaansa. Ohjaajan tuleekin osata tunnistaa, sietää ja käsitellä kielteisiä tunteita. (Kalliola ym. 2010, 74.) Ohjaajat ymmärsivät, että nuorilla on joskus myös huonoja päiviä. Ohjaajat halusivat muistuttaa, että se ei kuitenkaan oikeuta käyttäytymään huonosti, puhumaan törkeästi, rikkomaan paikkoja tai talon sääntöjä. Huonon päivän takia ei voi myöskään jäädä koulusta kotiin.

Puukarin ja muiden (2007, 131) mukaan ohjattava saattaa käyttäytyä haastavasti siksi, että toiseen ihmiseen ei uskalleta luottaa. Luottamusta ei ole kehittynyt aiemmissa ihmissuhteissa ja siksi huomiota haetaan negatiivisin keinoin. Työntekijän tulisi tehdä haastavien tilanteiden eteen entistä enemmän töitä, jotta he ansaitsevat asiakkaiden luottamuksen. Tämä on tärkeää ohjattavan minäkuvan kehityksen kannalta. Yksi ohjaajista halusi nostaa esille seikan, että ohjaajan on itsekin oltava ristiriitatilanteissa *”inhimillinen, ymmärtävä ja sensitiivinen”*. Puhuttiin myös tuntosarvista ja siitä, että syitä nuoren käytökseen tulisi miettiä aina ennen tuomitsemista. Huonoon käytökseen voi

puuttua monin eri tavoin – *”yhden päivän käytös ei määrittele ihmistä.”*

Mikkonen (2011, 82) muistuttaa, että nuoret saattavat kapinoida, vaikka pitävätkin ohjaajasta ja asuinympäristöstään. Hän muistuttaa, että nuoruuteen kuuluu asioista valittaminen ja loputon asioiden haluaminen. Maahanmuuttajanuorten sopeutuminen uuteen kulttuuriin voi olla hyvinkin haasteellista. Teini-ikään kuuluu muutenkin rajojen kokeilua ja oirehtimista, mutta maahanmuuttajanuorilla tämä voi näkyä rajumpana. He tekevät ehkä selvemmin eroa vanhempiinsa ja kulttuuriinsa. Auktoriteettikonfliktit voivat olla myös yleisempiä. (Schubert 2010, 71.)

Yhden ohjaajan ehdotus tilanteen parantamiseksi oli, että arjessa olisi enemmän keskustelua ja huomioimista, vähemmän seuraamuksia sekä enemmän ymmärrystä. *”Näitä tasapainotellen arjessa eletään nuorten tukena.”* Koettiin myös tärkeäksi, että ohjaaja toimii aikuisena ja aikuisen mallina. *”Kun saa luottamuksen ja kiintymyssuhde toimii, on helpompi käsitellä myös vaikeita asioita.”*

Omat paineensietokyvyt nähtiin tärkeänä asiana. Ohjaajien mielestä on ehdotonta, ettei pahaan oloon lähdetä mukaan tai lietsota tilannetta lisää. Ohjaajan tulee tarkastella omaa viestintäänsä ja tapaansa kommunikoida asiakkaiden kanssa. Schubert (2010, 69) muistuttaa, että *”viestinnässä on kyse ymmärtämisestä.”* Lähtökohtana on hyvä pitää sitä ajatusta, että on halu ymmärtää ja tulla ymmärretyksi. Puukarin ja muiden (2007, 17-18) mielestä aito dialogi on parhaimmillaan avointa oppimista ja vuorovaikutusta kulttuurirajoista huolimatta. Jotta aito, monikulttuurinen dialogi rakentuu, täytyy työntekijöiden kehittää kommunikaatiota ja vuorovaikutusta. Yhden ohjaajan mielestä nuorten vastauksista ilmenee rajojen ja rakkauden yhteisvaikutus. *”Vaikka välillä rajataan ja säännöistä väännetään, se kuitenkin mahdollistaa luottamuksellisen ja hyvän ihmissuhteen syntyvän ohjaajan kanssa.”*

5.1.3 Omaohjaajahetket ja yhteinen aika

Vaikka nuoret olivatkin pääosin tyytyväisiä omaohjaajiinsa, heidän vastauksissaan toistui yhteisen ajan puute. Nuorten mielestä yhteistä aikaa omaohjaajan kanssa ei ole riittävästi, tarpeeksi usein tai silloin kun sitä tarvitsee. Yksi nuorista mainitsi, että omaohjaajahetki on usein liian lyhyt kestoaltaan. Ohjaajat olivat nuorten kanssa samoilla linjoilla ja ongelmat koettiin osittain resurssipulasta johtuvaksi. Ohjaajat toivoivat, että asiaan kiinnitettäisiin erityistä huomiota. Yksi ehdotus oli, että omaohjaajailtoina olisi enemmän työntekijöitä vuorossa ja työvuorolistaan merkattaisiin pidempiä omaohjaaja-aikoja. Koettiin myös, etteivät omaohjaajahetket ole kestoaltaan riittävän pitkiä, sillä *"usein on jo kiire takaisin"*. Ohjaajat olivat pahoillaan siitä, että *"kaikki ylimääräinen on muutenkin pudotettu pois"*.

Timonen-Kallion (2009, 15-16) tekemän tutkimuksen mukaan kiire, ajan puute ja asioiden vaikea ennustaminen vaikuttavat suoraan omaohjaajan ja lapsen väliseen kohtaamiseen sekä kommunikaatioon. Kohtaamistilanteet voivat jopa estyä kokonaan tämän vuoksi. Timonen-Kallion tutkimukseen vastanneista ohjaajista 16 % kertoi, ettei omaohjaajahetkiä järjestetä ollenkaan ja 80 % kertoi ajan järjestämisen olevan kiven takana. Omaohjaaja-aikaa ei aina myöskään suunniteltu. Tämän tutkimustuloksen mukaan omaohjaajatyötä ja -hetkiä tulisi suunnitella ja niiden tavoitteita sekä sisältöjä tulisi tarkastella uudelleen.

Nuoret toivoivat useammin kahdenkeskistä omaohjaaja-aikaa. Toiveina mainittiin vaateostoksilla käynti ja yli yön reissut. Yksi nuorista muisteli lämmöllä elokuvissa käyntiä ja jalkapalloreissua yhdessä omaohjaajan kanssa. Ohjaajat toivoivat, että omaohjaajahetket olisivat enemmän *"tavallista arjen tekemistä"*. Ohjaajat olivat sitä mieltä, ettei omaohjaajahetken tarvitse aina olla jotain erikoista. Omaohjaajahetkiä voitaisiin toteuttaa myös arjen keskellä. Omaohjattavan kanssa voitaisiin tehdä esimerkiksi retkiä luontoon, pelata lautapelejä, urheilla, askarrella ja leikkiä pihalla. Tämän lisäksi omaohjaajahetkinä

pidettiin myös rauhallisia keskustelutuokioita ja läksyjen tekoa. Yksi ohjaajista mainitsi, että paikan päällä järjestetty omaohjaaja-aika keskeytyy usein toisten nuorten toimesta. Siksi olisi hyvä lähteä välillä myös pois kotoa omaohjattavansa kanssa. Yksi ohjaajista ehdotti vierailuja toisiin ryhmäkoteihin. *"Toisten toiminnasta voisi saada vinkkejä"*.

Ohjaajien mielestä omaohjaajahetken ei tarvitse olla aina ulkona yhdessä syömistä, *"vaikka nuoret sitä usein toivovatkin."* Yksi ohjaaja oli asiasta eri mieltä. Hänen mielestä ruokailun tai automatkan lomassa käydään parhaat keskustelut nuoren kanssa. *"Siinä aikuinen on läsnä ilman kiireitä."* Ohjaajien mielestä nuoret kaipaavat enemmän konkreettista tekemistä ja harrastamista yhdessä ohjaajansa kanssa. Tätä yhteistä tekemistä voisi olla keilailu ja uimahallissa käyminen. *"Yhdessä tekeminen olisi parhaimmillaan yhdessä oloa, yhteistä aikaa tekemisen muodossa. Rauha ja läsnäolo on tärkeintä."*

Kalliolan ja muiden (2010, 103) mielestä mukavat hetket toimivat kontaktinotossa ja keskustelun herättämisessä. Yhdessä tekeminen on tärkeää ja on syytä miettiä, millaisissa toiminnoissa keskustelu herää. Sitä ei tapahdu elokuvissa, vaikka nuoret usein sitä toivovatkin. On paljon palkitsevampaa löytää nuorta kiinnostava harrastus tai toiminto ja tehdä sitä yhdessä. Ohjattavan kanssa voi viettää joskus vaikkapa päivän Korkeasaarella, *"mutta tavoitteena ei olekaan eläinten katselu, vaan siitä heräävää keskustelua"*.

Yhden ohjaajan mielestä talon yhteisiä retkiä ei tule merkata työvuorolistaan omaohjaaja-ajaksi. Hän koki, että näissä tilanteissa ohjaaja toimii vain *"kuskina"*. Yhteisiä retkiä pidettiin kuitenkin tärkeänä osana ryhmätoimintaa, vaikka ne eivät yksilöllisiä omaohjaajahetkiä korvaakaan. Nuoret toivoivat yli yön reissuja, mutta ne koettiin hankalaksi järjestää mm. omasta perhetilanteesta johtuen. Yli yön reissu nähtiin helpommin toteutettavana loma-aikoina ja talon yhteisenä retkenä esimerkiksi mökille. *"Samalla tulisi opeteltua luonto- ja erätaitoja."*

Osa nuorista oli pahoittanut mielensä siitä, kun sovittu omaohjaajareissu oli peruttu. Nuoret kokivat, etteivät ohjaajat pidä lupaustaan. Nuoret eivät ymmärtäneet miksi omaohjaajareissu oli peruuntunut. Ohjaajat myönsivät, että omaohjaaja-aikoja on jouduttu perumaan ja siirtämään tai joskus omaohjaajahetket on aloitettu myöhässä. Nämä ovat johtuneet pääosin resurssipulasta. Omaohjaaja-aikoja on peruttu myös nuoren huonon käytöksen vuoksi tai kun ohjaaja on sairastunut. Ohjaajat olivat sitä mieltä, että peruuntuneet reissut pitää perustella ja selittää nuorelle hyvin. He myös toivoivat, että uusi aika voitaisiin sopia heti peruuntuneen tilalle tai sen voisi delegoida tarvittaessa toiselle ohjaajalle. Yksi ohjaaja oli sitä mieltä, että *"Katteettomia lupauksia ei pidä antaa."*

Moghaddam (2011, 117) kirjoittaa artikkelissaan, että maahanmuuttajanuorten kohdalla annetuista lupauksista ja tehdyistä sopimuksista täytyy pitää kiinni. Sovittujen asioiden pitää olla toteutettavissa, jotta luottamus voi rakentua ohjaajan ja nuoren välille. Työntekijän täytyy lisäksi huomioda, että asiakkaan aiemmat ihmissuhteet ovat saattaneet olla turvattomia tai vuorovaikutussuhteista on huonoja kokemuksia. Tämän vuoksi ohjaussuhteessa täytyy panostaa turvallisuuden ja luottamuksen rakentamiseen. Lupaukset on lunastettava ja ohjattavaa on kunnioitettava kaikkine erityispiirteineen. (Puukari & Taajamo 2007, 129.)

Yksi ohjaajista toivoi, että omaohjaajahetkeä voitaisiin kehittää osaksi toimintaa. Hetken ajankohta pitäisi suunnitella oikein, ettei aikaa mene hukkaan ja toivottiinkin, että työvuorolistan tekijä kommunikoisi omaohjaajahetkistä etukäteen ohjaajien kanssa. Ohjaajat kokivat, etteivät voi vaikuttaa työvuorolistaan laitettaviin omaohjaajahetkiin. Ohjaajat ehdottivat omaohjaajahetkille kiertävää listaa, jonka avulla jokainen nuori saisi tasavertaisesti omaohjaaja-aikaa. *"Ei piirrettäisikään omaohjaaja-aikaa työvuorolistaan työntekijän nimellä, vaan lapsen nimellä."* Ohjaajat kokivat, että molempien omaohjaajien roolia tulisi korostaa. Tämän avulla nuoret ymmärtäisivät, että omaohjaajapari hoitaa hänen

asioitaan yhdessä ja omaohjaajahetkiä voisi olla helpompi järjestää. Asiasta tulisi keskustella nuorten kanssa.

5.1.4 Läsnäolo ja kiire

Nuoret toivat omissa vastauksissaan esille yhteisen ajan puutetta, mikä kielii osaltaan myös kiireestä. Kiire mainittiin useaan otteeseen ohjaajien vastauksissa. Ohjaajat pitivät valitettavana asiana sitä, että ohjattavia nuoria per työntekijä on liikaa. Sen koettiin vaikuttavan suoraan perustehtävään. Ohjaajat kokivat, ettei nuorille ole riittävästi aikaa eikä asioita voida hoitaa tarpeeksi hyvin. Omaohjaajatyön lisäksi on *"muitakin pakollisia työtehtäviä."* Koettiin, että laadukas aika omaohjattavan kanssa puuttuu. Yhden ohjaajan mielestä *"ohjaaja ei pysty vastaamaan arjessa nuoren sen hetkisiin tarpeisiin."*

Eloranta ja muut (2011, 17) pohtivat miksi ohjaukseen ei panosteta riittävästä. Resurssipulat ja kiire tekevät ohjauksesta vaikeaa, mutta ei ole mahdottomuus. Olennaista on pysähtyä ja kohdata asiakas kiireettömästi. Kiire näkyy ja saa asiakkaan tuntemaan, ettei ohjaaja pidä hänen asiaansa tärkeänä.

Yksi ohjaajista mietti tekevätkö ohjaajat työssään vain sen pakollisen ja annettaanko nuorille aikaa *"jos sitä arjen keskellä vapautuu"*. Mietittiin myös kuinka sydämellä töitä jaksetaan tehdä. Ohjaajat ymmärsivät, että nuoret aistivat työntekijän väsymyksen, kiireen ja tunnetilan. Ohjaajat halusivat muistuttaa työkavereitaan, että olisi *"ajateltava miltä itsestä tuntuu kun joku jaksaa välittää"* eikä *"pysähtyminen hetkeksi ja läsnäolo maksa mitään"*.

Vehviläinen (2014, 124-125) määrittelee tärkeimmäksi läsnäolon keinoksi ohjaajan rauhallisen toiminnan. Sen avulla ohjaaja ehtii havainnoida mitä ympärillä tapahtuu ja viestittää läsnäoloa olemuksellaan. Läsnäolo näkyy myös katseissa, eleissä, hiljaa olemisessa, kuuntelemisessa, miettimisessä ja hermon menettämisessä. Sen näkee myös ohjaajan tavassa vastaanottaa, rytmittää ja

jäsentää ohjattavan puhetta sekä tunteita. On myös tärkeää, että ohjaaja osoittaa ja kertoo ääneen ohjattavalleen mitä on milloinkin tekemässä. Ohjaajat olivat sitä mieltä, että työn hektisyys ja työntekijöiden määrä työvuoroissa näkyy suoraan nuorten hyvinvoinnissa, läksyavun vähäisyydessä ja läsnäolossa. Ohjaajat toivoivat, että sijaisia ja harjoittelijoita hyödynnettäisiin vuoroissa enemmän. Yksi ohjaajista koki, että vapaita on vähän ja se tuntuu sekä näkyy vuorovaikutuksessa. Hän toivoi, että *”voisi olla läsnä silloin kun nuori sitä itse tarvitsee”*. Yksi ohjaajista koki, että kiireeseen voi vaikuttaa: työtehtäviä ja asioita pitää priorisoida. Hän halusi muistuttaa, ettei siivous ole tärkeämpää kuin nuori ja hänen asiansa – kaikessa toiminnassa pitäisi muistaa lapsilähtöisyys.

Lastensuojelun kehittämisohjelman osahankkeen raportin (Oranen 2008) ja Hotarin pro-gradu tutkielman (2007) tuloksista koottujen havaintojen mukaan kiire saattaa olla pelkkä tunne, eikä todellinen tila. Ajan puute syntyy myös siitä tunteesta onko asiaan pystytty panostamaan. Työntekijä viestii käytöksellään kiirettä ja se heijastuu suoraan nuorten mahdollisuuteen osallistua. Totta kuitenkin on, että nuoret kärsivät kiireestä ja ajan puutteesta. (Hotari ym. 2013, 161.)

5.1.5 Vapaa-ajantoiminta ja muut tukirakenteet

Nuoret kokivat läksyavun tärkeäksi ja sitä toivottiin enemmän. Yksi nuorista toivoi, että omaohjaaja tarjoaisi läksyapua aina kun hän tulee koulusta kotiin. Mikkosen ja muiden (2002, 74-75) tutkimuksessa haastatellut nuoret pitivät koulunkäynnistä ja näkivät sen tärkeänä. Jotkut kokivat läksyjen teon kuitenkin mahdottomaksi kielen ja keskittymisvaikeuksien takia. Ajatukset lähtivät kuitenkin helposti harhailemaan omaan perheeseen ja siihen, mitä kotimaa-han kuuluu.

Ohjaajat olivat sitä mieltä, että läksyapua on tarjolla viikoittain ja sitä tarjotaan päivittäin. Myös ohjaajat pitivät läksyapua tärkeänä. Ohjaajat toivoivat, että nuoret pyytäisivät ohjaajilta läksyapua reippaammin. Koettiin, että läksyapua kysytään usein liian myöhään, nukkumaan mentäessä. Yksi ohjaajista ehdotti, että nuoret voisi houkutella iltaisin tekemään yhdessä läksyjä olohuoneen pöydän ääreen. Viikko-ohjelmaan voisi merkata valmiit ajat läksyjen teolle. Näinä aikoina ohjaaja olisi käytettävissä vain läksyjen tekoa varten. Jotkut ohjaajat kokivat läksyavun antamisen hankalaksi, koska *"kaikki eivät osaa matematiikkaa"*. Tähän ratkaisuna voisi olla se, että ohjaajien vahvuuksia nostettaisiin enemmän esille.

Alitorppa-Niitamo (2014, 79) muistuttaa, että ilman huoltajaa maahan tullut lapsi tarvitsee ymmärryksen ja tuen lisäksi apua käytännön asioissa. Hän tarvitsee apua asumiseen, koulutukseen ja terveyteen liittyvissä asioissa. Näiden lisäksi asioiden läpikäyminen ja tunteiden ilmaisemiseen liittyviin seikkoihin on syytä panostaa.

Ohjaajat toivoivat, että niin talon yhteistä kuin jokaisen nuoren omia harrastuksia tarkasteltaisiin ja kehitettäisiin enemmän osaksi talon toimintaa sekä tukirakenteita. Ohjaajien vastauksissa mainittiin myös talon viikoittaiset Art-ryhmät, jossa panostetaan myönteiseen palautteeseen, keskusteluun ja läheiseen kontaktiin. Yksi ohjaajista toivoi, että näiden ryhmien rinnalle voisi rakentaa myös uutta ryhmätoimintaa, joka toimisi ohjaajavetoisesti. Eloranta ja muut (2011, 17) ehdottavat, että ryhmäohjausta tulisi hyödyntää yksilöohjauksen rinnalla. Sen avulla resurssipula ja rajallinen aika eivät vaikeuta ohjausta.

Mikkonen ja muut (2002, 98-99) näkevät harrastukset tärkeänä osana nuoren elämää. Ne voivat auttaa nuorta sopeutumaan uuteen kulttuuriin, kielitaito parantuu, mieliala kohenee ja harrastusten kautta voi löytää uusia kavereita. Harrastukset saavat ajatukset suuntautumaan positiivisiin asioihin.

5.1.6 Osallisuus ja asiakaslähtöisyys

Osa nuorista koki, ettei heiltä kysytä mielipidettä omaohjaajahetkiä koskien. Nuoret haluaisivat osallistua enemmän omaohjaajahetkien suunnitteluun. Blumén ja Nenonen (2012, 38) tutkivat opinnäytetyössään omaohjaajuutta eteläsuomalaisessa pienryhmäkodissa. Heidän tutkimuksessaan nuoret pitivät omaohjaajapäiviä hyvin tärkeänä osana omaohjaajasuhdetta. Bluménin ja Nenosen mukaan osallisuutta koetaan parhaiten lapsen osallistuessa omaohjaajapäivän suunnitteluun. Eloranta ja muut (2011, 61) toteavat, että nuoret toivovat osallistuvansa aktiivisesti päätöksentekoon ja ohjaajien tulisi kunnioittaa tätä toivetta. Vastuun antamista lapselle täytyy arvioida iän ja kehitystason mukaisesti, mutta nuorten kohdalla vastuuta on hyvä antaa enemmän.

Kaukko (2013, 18) sai selville tutkimuksessaan, että nuoret toivoivat osallisuuden sijaan turvallista ja vahvaa aikuisen ohjausta. Heidän mielestään hoito ja ohjaus on osa ohjaajien työtä. Nuoret kuitenkin toivoivat, että heitä ohjataan alkuvaiheessa enemmän ja ohjausta vähennetään pikkuhiljaa. Nuoret halusivat enemmän vastuuta päivittäisistä askareista. Ohjaajat olivat sitä mieltä, että osallisuutta tulee antaa nuorille yksilöllisesti ja tilanteen mukaan. Ohjaajien mielestä nuorten halukkuus ja kykeneväisyys osallisuuteen voi vaihdella. Se on hyvä pitää mielessä ja ymmärtää.

Ohjaajat ehdottivat, että nuorilta kysyttäisiin useammin mielipidettä asioihin ja toimintaa suunniteltaisiin enemmän yhdessä, yhteisönä. Tämän nähtiin toteutuvan parhaiten yhteisökokousten yhteydessä. Ohjaajat voisivat tutustua osallistuvan suunnitteluun käsitteeseen, mikä voisi auttaa tässä asiassa. Virtanen ja muut (2011, 39) selvittävät, että osallistuvassa suunnittelussa asiakkaat otetaan mukaan koko suunnitteluprosessiin. Asiakkaat tuovat suunnitteluun omat näkökulmansa ja oman asiantuntemuksensa.

Ohjaajien on syytä myös pohtia miten lapsilähtöisyys organisaatiossa toteutuu ja miten vuorovaikutus nuorten kanssa toimii. Hotarin ja muiden (2013, 155-156) mukaan tärkeimpiä asioita lasten osallistumisessa on se miten ohjaajat ovat vuorovaikutuksessa lapsiin. He viittaavat kirjoituksessaan Merja Aniksen tutkimukseen. Siinä havaittiin, että lapsen osallistaminen oli aikuislähtöistä. Lapsi saattoi olla hiljaa asiakaskeskusteluissa, sillä kysymyksiä ei oltu laadittu lapsilähtöisiksi. Aikuisten puhe, keskusteluaiheet, käytettävissä oleva aika ja paikka vaikuttavat suuresti lapsen halukkuuteen ja mahdollisuuteen osallistua keskusteluun.

Osallisuus on kokonaisvaltaista. Sen avulla nuori voi peilata ja pohtia omia elämäkokemuksiaan, sekä kehittää itseään. Osallisuus auttaa nuorta ymmärtämään omat tarpeensa, kykynsä ja oikeutensa. Osallisuuden lisääminen ja kehittäminen edellyttää työntekijältä niin aikaa kuin asiaan panostamista. Ei riitä, että nuorelta kysytään mitä kuuluu. (Bardy ym. 2013, 22.)

6 Pohdinta

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää mitä Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin nuoret ajattelevat omaohjaajuudesta sekä mitä ohjaajat vastaavat nuorten tuottamiin ajatuksiin aiheeseen liittyen. Tarkoituksena oli selvittää myös miten nämä ajatukset kohtaavat tai eroavat toisistaan. Pyrkimyksenä oli tuottaa kehitysehdotuksia vastauksista nousseisiin teemoihin liittyen, jotta asioita voidaan jatkotyöstää organisaatiossa.

Tutkimustulokset eivät sinänsä yllättäneet. Oli kuitenkin ilahduttavaa, että nuoret ja ohjaajat tuntuivat puhuvan ”samaa kieltä” sekä ymmärsivät toistensa näkökantoja. Ohjaajat tuottivat vastauksissaan paljon kehitysehdotuksia, jotka nostettiin suoraan opinnäytetyön lopusta löytyviin kehittämissuunnitel-

miin. Ohjaajilla on kuitenkin se käytännön kokemus ja tieto, mitä kehittämällä toimintaa voidaan saada enemmän tarvetta vastaavaksi.

Nuoret osallistuivat tutkimukseen innolla, mutta pelkäsivät samalla näkykö hyöty siitä heille asti. Vilkka (2005, 103) toteaa, että tutkimuksen tavoitteena tulisi olla tutkittavien tiedon lisääminen ja se, että he kokevat saavansa tutkimuksesta jotakin. Tähän nuorten pelkoon tulee kiinnittää huomiota ja kehittämissuunnitelmia tulisi lähteä toteuttamaan mahdollisimman pian. Tavoitteena on toiminnan lapsilähtöisyyden ja osallisuuden lisääminen, joka varmasti vaikuttaa niin lasten kuin aikuistenkin hyvinvointiin sekä jaksamiseen.

Nuorten ja ohjaajien vastausprosentit eivät olleet parhaat mahdolliset, mutta riittävä aineisto saatiin saturaation vuoksi. Hirsjärven ja muiden (2009, 182) mukaan tutkija on kerännyt riittävän aineiston, kun asiat alkavat toistumaan siinä. Tutkimuskysymyksiin saatiin vastaukset. Tutkimuskysymykset muokkaantuivat opinnäytetyön prosessin aikana jonkun verran johtuen saaduista tuloksista. Eskola ja muut (2008, 15) näkevät tämän tyypilliseksi osaksi laadullisen tutkimuksen prosessia. Tutkimukseen liittyviä asioita joudutaan tarkistamaan matkan varrella. Alun perin tutkimukseen oli ajatuksena liittää myös tukinuorten näkökulmaa, mutta koska vastauksia ei tullut, tätä ei tietenkään otettu osaksi opinnäytetyötä. Kiviniemi (2010, 70) luonnehtii laadullista tutkimusta prosessiksi ja oppimistapahtumaksi. Tutkimukseen liittyvät asiat, näkökulmat ja tulkinnat voivat kehittyä tutkimusprosessin edetessä. Tutkijalla ei ole välttämättä selkeää käsitystä mihin hän tutkimuksessaan päätyy, vaan tutkimustehtävä ja aineistonkeruutavat voivat vaihdella tutkimuksen eri vaiheissa.

Nuoret olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä omaohjaajiinsa, mutta kaipasivat heiltä enemmän kahden keskistä aikaa, pidempiä omaohjaajahetkiä ja sitä, että heiltä kysyttäisiin kuulumisia sekä mielipiteitä toimintaan liittyen. Ohjaajien vastaukset tukivat nuorten tuottamia ajatuksia omaohjaajuudesta. Ohjaa-

jat toivoivat samoja asioita, mutta myös molemminpuolista ymmärrystä, lisäresursseja, enemmän keskustelua ja työtehtävien priorisointia.

Opinnäytetyön vastausprosentteihin vaikuttaa varmasti vastauksissa useaan otteeseen mainittu kiire. Lisäksi osa nuorista ei ollut kotona kun kyselylomakkeet jaettiin. Tämä vaikuttaa varmasti vastaukseen, koska suullisen ohjeistuksen tärkeys on merkittävä kielitaidon vuoksi. Hirsjärven ja muiden (2009, 195) mukaan kyselytutkimuksen heikkous on, ettei voida tietää miten vastaajat ovat osanneet vastata kysymyksiin ja ovatko he ymmärtäneet annetun tehtävänannon. Tämä voi selittää myös sen seikan, miksi tukinuoret eivät vastanneet kyselyyn. Tukinuorten vastaaminen jäi saatekirjeen ymmärtämisen varaan. Näin jälkikäteen ajateltuna asioita voisi tehdä toisin, ja koko aineisto olisi järkevä kerätä paikan päällä. Aika oli kuitenkin tuolloin rajallinen, joten näihin tuloksiin on nyt tyydyttävä.

Opinnäytetyössä sovellettiin Bikva-mallia. Virtasen ja muiden (2011, 39) mukaan asiakkaiden rooli Bikvassa on erittäin keskeinen, sillä he itse määrittelevät käytettävät kysymykset ja osallistuvat kehittämistyön suunnitteluun alusta asti. Nuoret eivät määritelleet tässä opinnäytetyössä kysymyksiä itse vaan aihe valittiin työkokemuksen perusteella. Siltä osin Bikva-mallin käyttö opinnäytetyössä on puutteellista, mutta lähtökohtana hyvä. Nuoret osallistuvat kuitenkin opinnäytetyön käynnistämiseen ja heidän ajatuksensa esiteltiin eteenpäin ohjaajille. Reijonen (2011, 67) toteaa, että Bikva-mallin ydin on juuri siinä, että asiakkaan ajatukset kuljetetaan eteenpäin lähityöntekijöille ja johdolle. Hänen mielestään on oleellista löytää aineistosta ne teemat ja ongelmat, joita lähdetään kehittämään ja joiden avulla voidaan saada muutosta aikaan. Bikva-mallia on toteutettu opinnäytetyössä tältä osin hyvin.

Högnabba (2008, 56) on tutkinut Bikva-arviointimenetelmän vaikutuksia sosiaalialan työyksiköissä. Högnabban mielestä Bikva-malli lupaa asiakkaille, että heidän mielipiteensä otetaan huomioon ja sen avulla voidaan kehittää toi-

mintaa. Pelkkä mielipiteiden kuunteleminen ei kuitenkaan riitä, vaan muutoksen täytyy näkyä myös käytännössä. Tähän tarvitaan johdon tukea ja sitoutumista toiminnan kehittämiseen. Reijonen (2011, 39-40) näkee Bikva-mallin etenkin dialogisena menetelmänä, jonka avulla voidaan lisätä vuorovaikutusta asiakkaiden ja päättäjien välillä. Sen avulla voidaan lisätä myös asiakkaiden osallisuutta ja parantaa toiminnan arviointia.

Nuorten ja ohjaajien vastaukset jaettiin teemoihin 1) omaohjaajan ja nuoren välinen suhde, 2) ristiriitatilanteet ja niiden ratkaiseminen, 3) omaohjaajahetket ja yhteinen aika, 4) läsnäolo ja kiire, sekä 5) osallisuus. Kehittämissuunnitelmissa jaotellaan jatkotyöstettävät teemat vielä uudelleen.

Reijosen (2011, 103) mielestä asiakkailta tulee itseltään kysyä ovatko he huomanneet muutoksia tapahtuneen. Tämä on huomioitu kehittämissuunnitelmassa. Siellä ehdotetaan miten asioiden edistymistä on syytä tarkastella ja arvioida. Bikva-mallia voidaan hyödyntää Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin toiminnan kehittämisessä.

Johdolta ei ehditty keräämään vastinetta nuorten ja ohjaajien tuottamaan aineistoon. On kuitenkin toivottavaa, että johto hoitaa tämän asian itse ja laittaa kehittämisratat pyörimään opinnäytetyön myötä. Virtanen ja muut (2011, 53) toteavat, että johtajuus on keskeisessä asemassa asiakaslähtöisyyden kehittämisessä. Johtaja näyttää esimerkkiä asiakaslähtöisyyden kehittämisessä sekä sen viemisessä eteenpäin. Johtaja motivoi henkilöstöä toimimaan asiakaslähtöisesti.

Usein ajatellaan, että asiakaslähtöisempien toimintatapojen kehittäminen vie aikaa ja resursseja. Tällöin asenne voi olla esteenä eikä asiakaslähtöisyydestä tulevaa hyötyä nähdä mielekkäänä. Asiakaslähtöisyyden kehittäminen tulisi olla kokonaisvaltaista ja toimia organisaation joka tasolla. Nämä asenteet eivät muutu hetkessä vaan asiakaslähtöisyyden kehittäminen tulee nähdä prosessi-

na. Prosessina, mikä vaatii paljon harjoittelua ja toistoja tavoitteeseen päästäkseen. Johtajalla on tärkeä asema kehittämisprosessissa ja hänen tulee kannustaa sekä rohkaista työntekijöitä, jotta asiakaslähtöisyyden kehittäminen tulee osaksi päivittäistä työntekoa. (Virtanen ym. 2011, 46-47.)

Opinnäytetyö on merkittävä Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin toiminnan kehittämisen kannalta. Sitä voidaan soveltaa muiden lastensuojelulaitosten ja ryhmäkotien lapsilähtöisyyden sekä osallisuuden kehittämisessä. Kehittämissuunnitelman toteuttaminen käytännössä on hyvä jatkotutkimusaihe. Opinnäytetyö tuo myös Bikva-mallin käyttöä enemmän esille.

Eräs nuorista ihmetteli tutkimuksen infotilaisuudessa, mitä hyötyä opinnäytetyöstä on talon nuorille. Hän mietti, onko opinnäytetyöstä *”oikeasti apua”*. Tarkoituksena on, että hyöty opinnäytetyöstä tulee suoraan nuorille, mutta kehitystyön loppuunsaattaminen jää yksikön henkilökunnan vastuulle. Nuoret ovat hyödyn ansainneet.

6.1 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Kyselylomakkeet jaettiin henkilökohtaisesti paikan päällä Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodissa. Aihe pohjustettiin rauhallisessa tilanteessa ja paikassa ilman häiriötekijöitä. Lapsilla ja aikuisilla oli samalla mahdollisuus ja aikaa kysyä tutkimuksesta lisätietoa. Tutkimukseen osallistuminen oli vapaaehtoista ja alaikäisten lasten kohdalla lupa kysyttiin lisäksi vielä edustajilta sekä Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin johtajalta. Lapset päättivät itse haluavatko osallistua tutkimukseen.

Hirsjärven ja muiden (2009, 25) mukaan tutkimuksen lähtökohtana on hyvä pitää ihmisarvon kunnioittamista ja ihmisten itsemääräämisoikeutta. Jokainen sai päättää itse osallistuako tutkimukseen ja suostumuksen avulla estettiin ih-

misten manipulointi. Tutkimukseen osallistuvilla kerrottiin kaikki tutkimuksessa tapahtuvat asiat ja pyrittiin varmistamaan, että he ymmärtävät mitä kerrotaan.

Kyselylomakkeet jaettiin samana päivänä kaikille kotona olleille nuorille ja toisena ajankohtana kaikille paikan päällä olleille ohjaajille. Valli (2010, 108-109) toteaa, että aineistonkeruu voidaan tehdä samanaikaisesti isolle ryhmälle, jolloin tutkija voi tarkentaa aihettaan ja vastata esitettäviin kysymyksiin. Vallin mielestä tällaisen tutkimuksen hyötynä on korkea vastausprosentti ja alhaiset kustannukset.

Osa nuorista sai lomakkeen vasta jälkikäteen. Heille annettiin mahdollisuus vastata lomakkeeseen postittamalla vastaus jälkikäteen. Ohjaajat vastasivat lomakkeeseen sähköpostitse. Valli (2010, 107) viittaa postikyselyn riskeihin. Riskeinä on, ettei voida tietää kuka lomakkeen on palauttanut ja usein postikyselyn heikkouksena on alhainen vastausprosentti. Suurin osa tutkimuksen vastauksista palautui sähköpostitse (ohjaajat) ja suoraan paikan päällä (nuoret).

Aihe pohjustettiin hyvin, vaikka paikan päällä ei ollut tulkkia ja tehtävänanto ei ollut lasten omalla äidinkielellä. Nuoret ovat asuneet Suomessa 2-4-vuotta, joten kielitaito on vähintään kohtalainen. Kyselylomakkeesta laadittiin mahdollisimman selkokielineen ja yksinkertainen. Monivalintakysymyksiä ei käytetty ollenkaan mahdollisten väärinymmärrysten vuoksi. Nuorten vastaukset eivät olleet kuitenkaan kovin pitkiä. Tämä saattoi johtua vaikeuksista ymmärtää tehtävänantoa ja lomaketta tai kielitaidosta.

Valli (2010, 103-104) korostaa, että kysymysten laatiminen on tärkeää ja ne ovat edellytys tutkimuksen onnistumiseksi. Etenkin kysymysten muoto ja sanamuodot pitää miettiä tarkkaan, sillä nämä aiheuttavat virheitä ja vääristymiä tutkimustuloksiin. Tutkijan on mietittävä miten tutkittavat saattavat ym-

märtää kysymyksen, miten pitkä lomake on, kuinka pitkää vastausta tarvitaan ja mikä on vastaajien luku- sekä kielitaito (Valli 2010, 108). Nämä seikat otettiin huomioon kysymyksiä laatiessa.

Kanasen (2014, 147) mukaan reliabiliteetilla arvioidaan tulosten pysyvyyttä eli jos tutkimus uusitaan, tulisi tutkijan saada samat tutkimustulokset. Tutkimustulosten on oltava siis toistettavissa (Tuomi ym. 2009, 136). Eskola ja muut (2008, 213) näkevät tutkimuksen reliaabeliksi silloin kun siinä olevat asiat eivät ole ristiriidassa keskenään. Tämän tutkimuksen tulokset ovat toistettavissa, sillä samat teemat toistuivat niin nuorten kuin ohjaajienkin vastauksissa.

Eskola ja muut (2008, 213) esittelevät sisäistä validiteettia teorian ja käsitteiden sopusoinnuksi. Se osoittaa millainen tutkijan tieteellinen ote on ja miten hän hallitsee tieteenalaansa. Tutkimus on validi silloin kun siinä tutkitaan sitä, mitä on luvattukin (Tuomi ym. 2009, 136). Teoriasta ja käsitteiden määrittelystä saatiin hyvä kokonaisuus karsimalla epäoleelliset pois oleellisesta. Tutkimuskohdetta kuvataan rehellisesti ja kattavasti.

Opinnäytetyössä tutkitaan oikeita asioita ja sen avulla saatiin hyvää aineistoa Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin toiminnan kehittämistä varten. Tutkimuksen tarkoituksena oli tuottaa kehitysehdotuksia omaohjaajuuteen liittyen. Tämä tavoite saavutettiin, jonka lisäksi kehittämisen kohteiksi löydettiin muitakin aihealueita.

Kuten hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, tutkimuksessa on noudatettu rehellisyyttä, on oltu huolellinen ja tarkka kaikkeen tutkimukseen liittyvässä sekä arvioitu muita tutkimuksia kunnioittavasti. Tutkimus on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu yksityiskohtaisesti. Toisten tekstiä ei ole plagioitu ja tutkimusta on tarkasteltu kriittisesti. (Hirsjärvi ym. 2009, 24-26.) Tämän lisäksi opinnäytetyön luotettavuutta parantaa tutkimusprosessin tarkka selostus. Opinnäytetyössä on selvitetty tarkasti mitä on tehty, miten ja missä olosuh-

teissa (Hirsjärvi ym. 2009, 232). Kirjoittaminen on laadullisessa tutkimuksessa keskeisessä osassa ja sen pohjalta arvioidaan miten tutkimus on onnistunut (Eskola ym. 2008, 234). Opinnäytetyön kieliasu on selkeää ja johdonmukaista.

Eskola ja muut (2008, 236-237) esittelevät kirjassaan Econ (1989, 146-153) määritelmiä tieteellisen tutkimuksen kirjoittamiseen. Näitä periaatteita on noudatettu opinnäytetyön kirjoittamisprosessissa. Econ mukaan aiheesta kannattaa ensimmäiseksi kirjoittaa kaikki mitä mieleen tulee, jonka jälkeen vasta karsitaan epäoleellinen pois. Kaikki tutkimukseen ja aiheeseen liittyvät asiat kirjattiin ensin erilliseen tiedostoon, josta osa siirrettiin myöhemmin opinnäytetyön teoriaosuuteen. Tässä vaiheessa mietittiin mitkä osuudet voi vielä karsia. Opinnäytetyötä peilattiin koko prosessin ajan tutkimussuunnitelmaan, tutkimusongelmiin ja sisällysluetteloon, jotta tutkimuksen tavoitteet pysyivät mielessä. Opinnäytetyötä luetutettiin ystävillä ja tutuilla eri vaiheissa kirjoittamisprosessia. Alasuutarin (1999, 304) mukaan tämä on tärkeää, sillä tutkimuksen tekijä voi tulla sokeaksi omalle tekstilleen. Tekstissä voi olla osioita, mitä kirjoittaja pitää itsestään selvinä ja joita ulkopuolisen voi olla vaikea ymmärtää.

7 Tutkimustulosten tarkastelu ja kehittämis ehdotukset

Tutkimuksen tulokset kannattaa hyödyntää mahdollisimman pian opinnäytetyön valmistuttua. Ohjaajat voisivat järjestää opinnäytetyön tulosten ja teemojen ympärille kehittämispäivän tai -päivät, johon osallistuvat kaikki nuoret ja ohjaajat. Teemojen pohjalta on laadittu kehittämissuunnitelmat, jotka löytyvät tämän osion perästä. Kehittämispäivän ei tarvitse olla jäykkä ja virallinen, vaan rentoa, yhdessä vietettyä aikaa. Kehittämispäivä tulee markkinoida nuorille niin, että he ymmärtävät hyötyvänsä sen tuotoksista – kuten lapsilähtöisessä toiminnassa tapahtuu. Kaikille nuorille ja ohjaajille annetaan kehittämis-

päivän jälkeen pienet kiitokset osallistumisesta.

Nuoret toivoivat vastauksissaan yli yön reissuja – voisiko toivomuksen toteuttaa ja viettää kehittämispäivää siinä samalla? Mäntän lähistöltä löytyy varmasti mukava vuokramökki, minne koko porukka mahtuu viettämään kehittämispäivää. Osa ohjaajista voisi jäädä nuorten kanssa mökille yön yli.

Kehittämispäivien aikana käydään läpi myös vähän aiheeseen liittyvää teoriaa ja käsitteitä, jonka jälkeen nuoret ja ohjaajat jaetaan pienryhmiin työstämään aiheita. Nuoret ja ohjaajat esittelevät tuotoksensa toisilleen. Tuotokset voi esittää ryhmän valitsemassa muodossa: ryhmä voi kirjoittaa, askarrella, piirtää, maalata tai esittää tuotokset teatterin keinoin. Joku ohjaajista ottaa vastuun ryhmissä kiertämisestä mahdollisen lisäohjeistuksen antamisen varalta. Kehittämispäivälle varataan runsaasti askartelutarvikkeita ja luovia välineitä tuotosten esittelyä varten.

Esittelyiden jälkeen käydään vapaata keskustelua tuotosten herättämistä ajatuksista. Joku ohjaajista toimii kirjurina ja tekee muistiinpanot kehittämispäivän annosta. Ohjaajat nostavat keskustelunaiheiksi muita opinnäytetyön tuotoksista nostettuja teemoja, joita käsitellään lapsilähtöisesti. Nuorten täytyy voida kokevansa vaikuttaa ja osallistua aktiivisesti kehittämispäivään. Ohjaajien täytyy antaa tilaa ja puheenvuoro ensisijaisesti nuorille. Ohjaajat tuovat esille omat kehittämisehdotuksensa ja vastineensa, jonka jälkeen laaditaan toteutussuunnitelma asioiden kehittämiseksi. Sovitaan mitä tehdään, miten ja missä aikataulussa, sekä vastuut jaetaan. Vastuuta voi jakaa myös nuorille! Samalla sovitaan milloin toteutussuunnitelma päivitetään eli milloin tarkistetaan miten asioiden kehittäminen on onnistunut.

Osa tuotoksista jätetään ryhmä- ja perheryhmäkodin seinälle muistuttamaan kehittämispäivän annista ja sovituista asioista. Talon säännöt ja seuraamukset laaditaan yhdessä, avoimesti ja kunnioittavasti asioista keskustellen. Päämäärä on yhteinen ja molemminpuolista joustamista tarvitaan.

Ohjaajat järjestävät oman kehittämisspäivänsä johdon kanssa erikseen samalla ajatuksella ja kaavalla kuin nuoretkin. Heille on laadittu oma kehittämissuunnitelma omine teemoineen. Kehittämistä on paljon, joten yli yön reissu voisi olla toimiva myös ohjaajien ja johdon kesken. Kehittämisen lisäksi ihan yhtä tärkeää on yhdessä vietetty aika ja toisiin tutustuminen ajan kanssa.

On toivottavaa, että kehittämisspäivän myötä ohjaajat ottavat toimintaan uusia menetelmiä. Niiden avulla voidaan lisätä lapsen osallisuutta ja työn lapsilähtöisyyttä. Kallio (2010, 14-15) kirjoittaa, että lapsen ja ohjaajan välistä vuorovaikutusta voi ohjata menetelmien avulla ja taustateorioita hyödyntämällä. Menetelmä ei saa kuitenkaan olla työnteon itsetarkoituksena, mutta sen avulla voidaan päästä yhteiseen tavoitteeseen. Työn lapsilähtöisyyden avulla työntekijä tapaa lasta ja muodostaa kokonaiskuvan hänen elämästään. Lasta tuetaan osallistumaan ja työskentelemään toiminnallisesti. Timonen-Kallion (2009, 17) mukaan uusien työmenetelmien ottamisella ja sitouttamisella käyttöön voidaan haastaa vanhoja rutiineja. Uusien työmenetelmien avulla kohtaamisesta voi tulla lapsilähtöisempää ja toiminnasta yhteisöllisempää. Hänen tutkimukseensa vastanneet omaohjaajat kertoivat työn olevan usein kiireistä. Timonen-Kallio kokee, että yhdessä kehitetty ja suunniteltu työmenetelmä voi auttaa kiireeseen. Yhteiset työmenetelmät ja tietoperusta voivat myös auttaa ymmärtämään yhteisön tavoitteita, jonka jälkeen niihin on helpompi pyrkiä yhdessä.

Kehittämissuunnitelmiin on kirjattu kaikki tutkimuksesta nousseet teemat, jotka tulee ottaa käsittelyyn. Kehittämissuunnitelmista löytyy selkeät toimintaohjeet, jonka pohjalta kehittämisprosessi on johdonmukaista aloittaa ja suorittaa. Kehittämissuunnitelmissa annettujen aiheiden ja ohjeiden tarkoitus on herättää keskustelua nuorten sekä ohjaajien kesken. Ohjaajat ja johto voivat keskustella etukäteen mitkä teemoista ovat kehittämisspäivänä ja mitkä esim. nuorten yhteisökokouksessa tai henkilöstön työpalaverissa läpi käytäviä asioita. Osan teemoista voi siirtää kehittämisspäiviltä toiselle ajankohdalle. Kaikki asiat olisi kuitenkin käytävä tavalla tai toisella läpi. Kehittämissuunnitelmien

lopullinen muoto ja toteutustapa jää henkilöstön valittavaksi.

Ennen varsinaisia kehittämissuunnitelmien runkoja esitellään jatkotyöstettäväksi valitsemat teemat, joita on viisi (5): 1) omaohjaajuus ja omaohjaajahetket, 2) osallisuus ja asiakaslähtöisyys, 3) oikeudet ja velvollisuudet, säännöt ja seuraamukset, 4) kokouskäytännöt ja (5) läksyapu ja harrastustoiminta.

7.1 Omaohjaajuus ja omaohjaajahetket

Nuoret kokivat suhteen omaohjaajaan hyväksi ja ohjaajat pitivät omaohjaajasuhdetta hyvin tärkeänä. Ohjaajat ilahtuivat saadessaan kiitosta työstään – tätä kiitosta ei välttämättä kovin usein suoraan saa. Keräävätkö omaohjaajat nuorilta työstään palautetta? Keskustellaanko nuoren kanssa, onko hän tyytyväinen omaohjaajasuhteeseensa? Antaako ohjaaja palautetta ohjattavalleen omaohjaajasuhteen toimivuuden näkökulmasta? Asiaa voitaisiin suunnitella yhdessä nuorten kanssa, eli miten ja milloin tällaista palautetta voisi antaa sekä saada. On tärkeää käsitellä myös miten palautteeseen vastataan ja millä aikaviiveellä.

Kalliola ja muut (2010, 78) käyvät läpi kirjassaan mitä ohjausprosessiin kuuluu. He toteavat, että ohjausprosessista on kerättävä lopuksi palaute ja tämä palaute on myös arvioitava. Palautteen antamiseen voi ottaa vinkkejä esimerkiksi Pieviläisen, Pyykkösen ja Saukkosen (2014) Asiakkaan äänellä -menetelmäoppaasta.

Puukarin ja muiden (2007, 17) mukaan työntekijät ovat olennaisessa osassa maahanmuuttajien sopeutumisprosessia. Maahanmuuttajataustaisen asiakkaan kohtaaminen on myös työntekijälle kulttuurinen kehitystehtävä. Tämä näkyy vuorovaikutustilanteessa, jossa asiakas on huomioitava varauksellisesti niin yksilönä kuin oman kulttuurin jäsenenä. He viittaavat maa-

hanmuuttajatyötä tekeviin sillanrakentajina, jotka luovat yhteistyötä maahanmuuttajan, hänen läheisten ja muiden työntekijöiden välille.

Ohjaajat toivoivat, että omaohjaajuutta ja etenkin kakkosohjaajan roolia käsiteltäisiin nuorten kanssa. Omaohjaajuuden rakenteita voitaisiin miettiä yhdessä: mikä on omaohjaajuuden sisältö ja miten sitä voitaisiin kehittää? Samalla voitaisiin käsitellä kahden omaohjaajan rooleja ja miettiä, voisiko kakkosohjaajan roolia korostaa. Voiko kakkosohjaaja hoitaa osan ykkösohjaajan töistä ja voisiko heidän roolejaan ”tasapuolistaa”? Voiko kakkosohjaaja osallistua omaohjaajapäiviin? Bluménin ja Nenosen (2012, 33) opinnäytetyössä kahden omaohjaajan yhdistelmä nähtiin toimivana. Nuoret kokivat, että sen avulla asioiden hankkimista ei tarvitse odottaa niin pitkään. Myös se nähtiin hyvänä asiana, että molemmat omaohjaajat voivat päättää omaohjattavansa asioista.

Myös omaohjaajahetkien sisältöä haluttiin määritellä tarkemmin. Nuorten kanssa voitaisiin ottaa käsittelyyn mitä omaohjaajahetket voivat sisältää ja miten usein. Voiko osa olla talossa tapahtuvaa, osa muualla tapahtuvaa? Miten usein omaohjaajahetket ovat vaateostoksilla käyntiä, elokuvissa käyntiä tai yhteistä ruokailua? Ovatko omaohjaajahetket yhteistä harrastamista tai lenkillä käyntiä? Onko talon yhteinen retki omaohjaaja-aikaa? Nuorten kanssa keskustellaan myös tilanteista, jolloin omaohjaajareissu saattaa peruuntua. Samalla keskustellaan ja sovitaan miten ja missä ajassa peruuntunut omaohjaajahetki korvataan. Joka tapauksessa ohjaajan tulee pystyä perustelemaan minkä menetelmän tai välineen avulla hän vie ohjauskertaa eteenpäin. Jos perusteluja ei ole, on pohdittava ohjaustoiminnon järkevyyttä ja tarpeellisuutta. Ohjauskerran lähtökohtana on syytä pitää aina tavoitetta sekä miettiä miten valitut keinot ja välineet tukevat sen saavuttamisessa. (Kalliola ym. 2010, 82.)

Nuoret ja ohjaajat kokivat, että yhteisen ajan puute on työn todellisuutta ja siihen tulisi saada muutos. Omaohjaajahetken suunnittelun tulisi olla nuoresta lähtevää, omaohjaajan kanssa tehtävää ideointia. Työvuorolistan suunnitteli-

jan tulisi käydä keskustelua ohjaajien kanssa etukäteen omaohjaajahetkeä koskien. Omaohjaajahetkiä varten on suunniteltava riittävä resurssi taloon jääväksi ja sille on määriteltävä tekemistä vastaava kesto. Nuoret toivoivat yön reissuja omaohjaajansa kanssa. Keskustellaan miten ja mikä on mahdollista järjestää.

Yhteisen keskustelun pohjalta laaditaan runko omaohjaajahetkiä koskien. Kun kaikki sitoutuvat asiaan ja nuoret saavat osallistua asioiden suunnitteluun, epäselvyydet vähenevät ja tyytyväisyys lisääntyy. Kaukko (2014, 103-104) näkee osallisuuden merkityksen suureksi maahanmuuttajalasten kanssa työskennellessä. Hän kokee, että osallistamisen avulla lapset voivat rakentaa luotettavaisen suhteen aikuiseen sekä oppivat ymmärtämään omia oikeuksia ja käyttämään omia valmiuksia. Osallistavassa kasvatuksessa vahvistetaan samalla suhtautumista ja suhdetta kasvuympäristöönsä. Tavoitteena on se, että lapsi tuntee vaikuttavansa omaan elämäänsä.

Ohjaajat voisivat miettiä voisiko ylimääräiset omaohjaajahetket / -reissut ansaita palkintona. Kalliolan ja muiden (2010, 103-104) mukaan palkitseminen voi motivoida ohjattavaa tavoitteiden saavuttamisessa ja prosessissa etenemisessä. Palkinnon on syytä olla jotain konkreettista tekemistä yhdessä ohjaajan kanssa, ja sen on hyvä liittyä ohjattavan toiveisiin ja haaveisiin. Silloin palkinnon asettaminen on helpompaa ja sen tavoittelu motivoi nuorta.

Ohjaajat kokivat, että ohjattavia per työntekijä on liikaa ja kiire on kova. Ohjaajien ja johdon kehittämisspäivässä on hyvä miettiä näitä teemoja. Voiko kiireelle tehdä jotain? Onko ohjaajilla liikaa nuoria? Resurssipulasta puhuttiin ja toivottiin, että sijaisia ja harjoittelijoita hyödynnettäisiin enemmän. Miten tämä olisi mahdollista? Yksi ohjaajista muistutti, että asioita ja työtehtäviä tulee priorisoida. Yhdeksi tehtäväksi nostettiin työtehtävien listaaminen työkeysjärjestykseen. Kehittämisspäivässä tulisi miettiä omaohjaajahetkiä koskevaa työvuorosuunnittelua. Miten siitä saataisiin toimivampaa ja dialogisem-

paa? Ohjaajat toivoivat omaohjaajahetkille kiertävää listaa nuorten nimillä – onko tämä mahdollista?

Ohjaajien on hyvä myös pohtia mitä on riittävän hyvä ohjaus. Vehviläisen (2014, 215-216) mukaan ohjaajan on hyvä muistaa, ettei kaikki asiat ole hallittavissa eikä kaikki liity siihen miten hyvää ohjaustyötä tehdään. Olennaiset asiat on hyvä oppia tunnistamaan ja ohjaus on hyvä nähdä keskeneräisenä toimintona, joka muuttuu ajan kanssa. Ohjaajan tulee myös sietää epäonnistumisia ja siihen tulee antaa lupa. Oman jaksamisen kannalta on hyvä tunnistaa ammatilliset rajat ja pitää kiinni niistä.

7.2 Osallisuus ja asiakaslähtöisyys

Vastauksista huokui kiire ja se, etteivät ohjaajat ehdi hoitamaan työtehtäviään kunnolla tai pysähtymään nuoren asian äärelle. Osa nuorista toi vastauksissaan esille harmia siitä, ettei heiltä ole kysytty ”mitä kuuluu” tai ole kysytty toiveita omaohjaajahetkiä koskien. Opinnäytetyö pyrkii siihen, että toiminnan lapsilähtöisyys ja lasten osallisuus lisääntyy. Nämä tulisi nähdä kaiken toiminnan lähtökohtana.

Mustonen ja muut (2011, 24) toteavat, että lapsen täytyy saada osallistua päätöksentekoon ja kertoa omat näkemyksensä asioista. Lasta tulee aina kuulla ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon, vaikka hänellä ei olisikaan oikeutta tehdä päätöksiä. Mikkonen ja muut (2002, 34) muistuttavat, että ilman huoltajaa tulleiden lasten kuuleminen on haastavaa kieli- ja kulttuurierojen vuoksi. Tähän tulisi siis kiinnittää erityistä huomioita.

Voimavarakeskeisen ajattelun teoriaa voitaisiin käydä läpi yhtenä teemana ohjaajien ja johdon kehittämisspäivässä. Tämä voisi olla yksi hyvä menetelmä kohti lapsilähtöisempää ja osallistavampaa toimintaa. Voimavarakeskeisessä

ajattelussa huomio kiinnitetään ohjattavan voimavaroihin ja mahdollisuuksiin. Keskustelut painottuvat tavoitteisiin ja mietitään miten ohjattava voi nämä saavuttaa. Ohjattava määrittelee itse tavoitteensa, sillä niiden tulisi olla hänen näkökulmastaan tärkeitä. Ohjaaja auttaa pilkkomaan tavoitteet riittävän pieniksi, konkreettisiksi ja mahdollisiksi saavuttaa. Matkan varrella karotetaan miten tavoitteisiin on päästy. Tämän vuoksi tavoitteet on syytä pilkkoa pienempiin osatavoitteisiin, mitkä on helpompi saavuttaa. (Kalliola ym. 2010, 98.)

Osallisuuden ja asiakaslähtöisyyden kehittäminen ei tapahdu itsestään. Virtanen ja muiden (2011, 10) mielestä se onnistuu käytännössä vain koko järjestelmää kehittämällä kokonaisvaltaisesti ja vaatii yhteistä näkemystä asiakasymmärryksestä. Asiakkaan tarpeet, kyvyt ja ominaisuudet tulisi nostaa asiakaslähtöisyyden kehittämisen perustaksi. Tämän vuoksi myös asiakaslähtöisyyden käsitettä ja toiminnan tavoitteita tulisi käsitellä ohjaajien ja johdon omassa kehittämispäivässä. Pyrimmekö kohti yhteistä päämäärää? Olemmeko samaa mieltä talon tehtävästä? Kannattaa muistaa, että asiakkaan ja työntekijän ajatukset asiakaslähtöisyydestä voivat olla hyvinkin erilaisia (Virtanen ym. 2011, 60). Asiakas toivoo aitoa kohtaamista, aikaa ja asiakkaan tarpeiden kuuntelemista ilman kiirettä. Työntekijän mielestä kohtaaminen tulisi nähdä työtapana ja sitä tulisi vahvistaa ohjeistuksilla. (Virtanen ym. 2011, 31.)

Osallisuuden kehittämisestä on paljon hyötyä. Muukkonen (2013, 173) jakaa osallisuuden merkitykset ja hyödyt viiteen luokkaan. Ensimmäisenä lapsi hyötyy kuulluksi tulemisesta ja vaikuttamisen mahdollisuudesta. Lapsi saa mahdollisuuden kertoa mielipiteensä ja tarinansa. On tärkeää, että lapsi kokee sanomisillaan olevan merkitystä. Toiseksi lapsi saa osallisuudesta tietohyötyä. Lapsi jäsentää omaa elämäänsä ja saa lisätietoa myös lastensuojeluprosessista. Kolmanneksi lapsi kokee osallisuuden lisääntyessä turvaa ja suojelua. Neljäs hyöty on, että osallisuuden kautta saadaan tietoa lapsen ja perheen huolista, kehittämisen kohteista sekä voimavaroista. Viimeisenä, viidentenä hyötynä,

osallisuus lisää arvioinnin myötä tulevien mielipiteiden moniäänisyyttä.

Lapsilähtöisyyden kehittäminen ja osallisuuden lisääminen ei ole välttämättä helppoa. Kaukko (2014, 111-112) näkee osallistavan kasvatuksen haasteelliseksi kun kohderyhmänä ovat turvapaikanhakijalapset. Tämä selittyy sillä, että turvapaikanhakijalapset saattavat olla traumatisoituneita ja nuoruus on muutenkin elämänvaiheena haasteellinen. Prosessiin liittyvät epävarmuustekijät ja suomalaisen yhteiskunnan vaatimukset voivat vaikuttaa mielialaan. Tietynlainen välitilassa olo voi vaikuttaa siihen, ettei turvapaikanhakijalapsi haluakaan kertoa ajatuksistaan tai tuoda esiin mielipiteitään.

Ohjaajat ja johto voisivat miettiä osallisuuden toteutumista Harry Shierin porrasmallin avulla (taulukko 2). Hotarin ja muiden (2013, 151-153) mielestä aikuiset ovat suuressa roolissa siinä, miten osallisuus onnistuu. He viittaavat Harry Shierin (2001) porrasmalliin, johon on lisätty aikuisten valmiuksien, mahdollisuuksien ja velvoitteiden tarkastelua lasten osallisuuteen liittyen. Lapsen oikeuksien vähimmäisedellytykset täyttyvät silloin kun kolmessa ensimmäisessä portaassa mainitut asiat toteutuvat. Nämä asiat ovat lasten kuunteleminen, lasten tukeminen omien mielipiteiden ilmaisemiseen ja lasten näkemysten huomioon ottaminen. Neljännellä portaalla lapset otetaan mukaan päätöksentekoon ja viidennellä portaalla lasten kanssa jaetaan valtaa sekä vastuuta.

	VALMIUDET Onko työntekijöillä tarvittavat valmiudet?	MAHDOLLISUUDET Onko tämä mahdollista (resurssit, organisaatio, tilat, välineet jne.)?	VELVOITTEET Onko rakenteita jotka velvoittavat tähän (esim. lainsäädäntö, toimintaohjeet, vakiintuneet käytännöt?)
5. Lasten kanssa jaetaan valtaa ja vastuuta	Olenko valmis jakamaan valtaa lasten kanssa?		Miten lainsäädäntö määrittää työntekijän vastuun rajat?
4. Lapset otetaan mukaan päätöksentekoon		Mahdollistavatko organisaatiomme rakenteet lasten ottamisen mukaan päätöksentekoon?	
3. Lasten näkemykset otetaan huomioon	Olenko valmis ottamaan lapsen ajatukset vakavasti?		Lapsen oikeuksien sopimus 12. artikla + LsL 417/2007
2. Lapsia tuetaan mielipiteiden ilmaisemisessa		Onko meillä tarvittavat välineet kehitysvammaisten lasten auttamiseksi itsensä ilmaisemisessa?	LsL 417/2007 + lain perustelut (HE 252/2006)
1. Lapsia kuunnellaan		Onko luvallista käyttää aikaa lasten kuuntelemiseen?	LsL 417/2007

Taulukko 2. Osallisuus: valmiudet, mahdollisuudet ja velvoitteet (alkup. taulukko ks. Hotari ym. 2013, 152)

7.3 Oikeudet ja velvollisuudet, säännöt ja seuraamukset

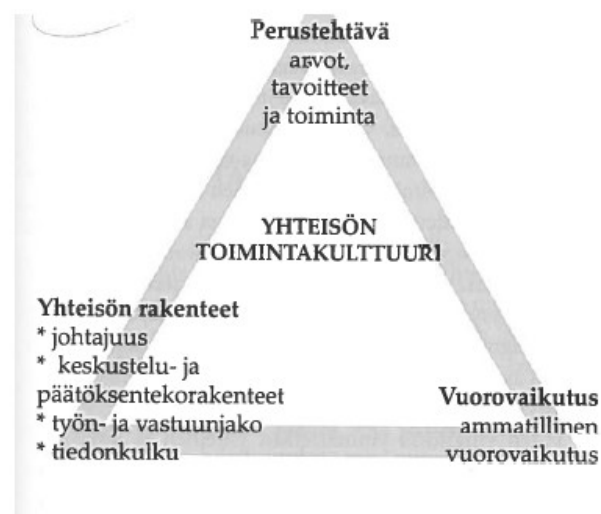
Nuorten oikeuksia ja velvollisuuksia on hyvä käsitellä rinta rinnan talon sääntöjen ja seuraamusten kanssa. Näiden käsitteleminen on tärkeää asiakaslähtöisyyden ja osallisuuden lisäämisen näkökulmasta. Kaiken toiminnan täytyy olla asiakaslähtöistä, joten siksi talon säännöt ja seuraamukset on syytä päivittää.

Virtanen ja muut (2011, 22) toteavat, että asiakasta tulee informoida asiakkaan roolista, oikeuksista ja velvollisuuksista. Tämän lisäksi asiakkaalla tulee olla tieto siitä, miten voi vaikuttaa ja osallistua eri prosesseihin. Tämä muokkaa asiakkaan asenteita ja aktivoi osallistumaan. Asiakkaan tulee tietää mitä tehdä ja miten toimitaan niissä tilanteissa, kun yhteistyö ei toimi. Organisaatiossa tulee olla näkyvällä paikalla ohjeet ristiriitojen ratkaisuun ja palautteenantoon. Asiakkaan tulisi olla myös tietoinen miten ja milloin palautteeseen vastataan. (Virtanen ym. 2011, 27.) Säännöt ja seuraamukset laaditaan yhteisen keskustelun pohjalta. Samalla käydään läpi nykyiset seuraamukset ja keskustellaan niiden antotavasta. Seuraamukset pitää pystyä perustelemaan. Ovatko kaikki seuraamukset tarpeellisia? Pitääkö niitä muokata jotenkin? Talon säännöt ja seuraamukset, kuten nuoren oikeudet ja velvollisuudet, laitetaan näkyvään paikkaan.

Mustonen ja muut (2011, 24) toteavat, että lapsen täytyy voida ymmärtää häntä koskevat asiat. Siksi täytyykin miettiä tarkkaan miten tieto annetaan lapselle. Jotta lapsen etu toteutuu, lapsen täytyy saada osallistua päätöksentekoon ja kertoa omat näkemyksensä asioista. Lasta tulee aina kuulla ja hänen mielipiteensä otetaan huomioon, vaikka hänellä ei olisikaan oikeutta tehdä päätöksiä. Mikkonen ja muut (2002, 34) muistuttavat, että ilman huoltajaa tulleiden lasten kuuleminen on haastavaa kieli- ja kulttuurierojen vuoksi. Tähän tulisi siis kiinnittää erityistä huomioita.

Nuorten kanssa voidaan tutkia yhteisöllisyyttä myös menetelmän, kolmiomallin, avulla (kuvio 5). Kolmiomallin kärjet muodostavat perustehtävän, yhteisön rakenteet ja vuorovaikutuksen, jotka vaikuttavat kaikki toisiinsa. Tavoitteena on, että nämä kolme asiaa ovat tasapainossa keskenään. Se ei kuitenkaan tapahdu ilman kehittämistä ja asioiden tarkastelua. (Raina 2012, 108.) Kolmiomallin kärjen teemoja voidaan käydä läpi kysymyksien avulla, joita Raina käy tarkemmin läpi kirjassaan. Hän muistuttaa, että yhteisöllinen kehittäminen lähtee yhteisestä arvomaailmasta. On sääli, että usein arvot kirjataan ylös vain kirjaamisen takia – eikä niihin palata enää uudelleen. (Raina

2012, 114.) Rainan (2012, 54) mielestä nuorten kanssa voisi pohtia, mikä on toiminnan tehtävä ja tavoite, sekä kehittää yhdessä sen mukaan toimintaa. On tärkeä myös arvioida miten nuoret näkevät johtajuuden ja vastuunjaon – tätä vastuuta voi antaa nuorillekin. Vastuunjako voidaan harjoitella yhdessä esimerkiksi pienryhmiä muodostamalla. Nuorten mielestä on tärkeää, että asioista keskustellaan riittävästi, arki on toimivaa ja päätöksenteko demokraattista. Tämän vuoksi yhteistä keskustelua on hyvä lisätä.

Kuvio 5. Toimintakulttuurin kehittäminen kolmiomallin avulla (alkup. kuvio ks. Raina 2012, 107)

7.4 Kokouskäytännöt

Mikkonen (2011, 82) kokee, että säännöllisten viikko- ja kuukausikokousten pitäminen mahdollistaa ohjaajien ja nuorten väliset keskustelut mm. sääntöjä ja käytäntöjä koskien. Ohjaajat ja nuoret voisivat miettiä talon nykyisiä kokouskäytäntöjä ja niiden toimivuutta. Onko kokouksia riittävästi, liian vähän tai liikaa? Miten niistä saisi tehokkaampia? Nuoria koskevia kokouksia voisi muokata lapsilähtöisemmiksi ja osallistavimmiksi. Nuorten tulisi osallistua

noihin aktiivisesti, kokouksissa tulisi kysyä enemmän mielipiteitä asioihin ja toimintaa tulisi suunnitella yhdessä yhteisönä. Samalla tulisi tehdä selväksi milloin asiat käsitellään ja milloin niihin palataan uudelleen. Sama asia koskee ohjaajien kokouksia.

Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodissa on aloitettu hiljattain yhteisökokoukset, johon osallistuvat johtoryhmän lisäksi kolme koko yhteisön valitsemaa nuorta sekä kolme työntekijää. Kokouksessa otetaan esille kaksi kysymystä, jotka koetaan ongelmalliseksi tai joihin yhteisökokouksessa ei ole saatua ratkaisua. Ajatus on lähtenyt toimitusjohtajan kehittämishankkeesta yhteisöhoidon koulutuksen myötä. Tämä on hyvä askel kohti muidenkin kokousten tarkastelua.

7.5 Läksyapu ja harrastustoiminta

Läksyapua toivottiin enemmän, etenkin omalta ohjaajalta. Nuorten kanssa mietitään yhdessä miten läksyavun voisi toteuttaa tehokkaammin. Viikko-ohjelmaan ehdotettiin valmiita aikoja läksyjen teolle – voisiko tämä toimia ratkaisuna? Ohjaajat ja johto voisivat miettiä miten ohjaajien vahvuuksia nostettaisiin läksyavussa esiin. Voitaisiinko järjestää ohjaajien vuorojen mukaisesti ”matikkatunti”, ”musiikkitunti” jne.?

Alitorppa-Niitamo (2014, 85) toteaa, että etenkin teini-ikäisenä maahan tulleen nuorelle opinnot voivat tuottaa suuria vaikeuksia. Kieli pitäisi oppia nopeasti, jotta voi jatkaa yläasteen jälkeen muihin opintoihin. Nuori saattaa kokea painetta opintojen edistymisestä ja niissä pärjäämisestä, eikä hänellä ehkä ole lainkaan aiempaa koulutaustaa. Hän tarvitsee ymmärrystä ja jokapäiväistä läksyapua. Nuoren kanssa on hyvä lukea yhdessä kokeisiin.

Myös harrastustoimintaa toivottiin kehitettävän. Kehittämispäivässä käydään läpi talon yhteiset ja jokaisen nuoren omat harrastukset. Tavoitteena on har-

rastustoimintojen kehittäminen osaksi talon toimintaa ja tukirakenteita. Ovatko kaikki harrastukset tarpeellisia ja perusteltuja? Kenen toiveesta talon yhteiset harrastukset on valittu? Onko jokaisella nuorella oma harrastus? Mitä harrastuksia nuoret haluaisivat itse kokeilla? Onko toiminta säännöllistä?

Arvola, Kuikkaniemi ja Siren (2014, 26) painottavat säännöllisten vapaa-ajan-toimintojen merkitystä maahanmuuttajanuorten oman paikan löytämisessä. Vapaa-ajantoimintojen avulla nuoret voivat saada onnistumisen kokemuksia ja kokea kuuluvansa johonkin joukkoon. Arvolan ja muiden mukaan toiminnan tulisi olla myös säännöllistä.

Kaukon (2013, 18) tutkimuksen vastaanottokeskuksen nuoret toivoivat ohjattua toimintaa ja sanoivat niiden saavan ajatukset muualle ikävistä asioista. Nuoret toivoivat, että saisivat osallistua harrastusten suunnitteluun ja että heidän ehdotuksensa otetaan tosissaan. Lisäksi toivottiin, että harrastusten kustannuksia mietittäisiin yhdessä. Kaukon tutkimuksen tuloksia kannattaa hyödyntää kehittämissuunnitelmaa toteutettaessa.

Ohjaajat toivoivat Art-ryhmien rinnalle ohjaajavetoista ryhmätoimintaa. Kehittämispäivänä voitaisiin pohtia mitä tällainen ryhmätoiminta voisi olla ja nuorten kanssa voitaisiin keskustella millaisia ryhmiä nuoret itse toivoisivat. Mitä työntekijöiden vahvuuksia on hyödynnettävissä ryhmätoiminnassa?

8 Kehittämissuunnitelmat

8.1 Kehittämissuunnitelma: nuoret, johto ja ohjaajat

Tavoitteet:

Tavoitteena on järjestää kehittämispäivä tai -päivät, johon kaikki nuoret ja ohjaajat osallistuvat mahdollisuuksien mukaan. Samalla vietetään mukavaa ja rauhallista aikaa yhdessä.

Visio:

Nuoret ja ohjaajat jaetaan pienryhmiin pohtimaan seuraavia aihealueita.

1) TALON TOIMINTA JA SÄÄNNÖT

- Laatikaa talon säännöt ja seuraamukset eli päivittäkää vanhat. Pohtikaa mitä seuraamuksia tarvitaan ja mitä ei. Muistakaa myös perustella!
- Miettikää mitä tapahtuu erilaisissa ristiriitatilanteissa: nuori & nuori, nuori & ohjaaja, ohjaaja & ohjaaja. Keskustelkaa miten tällaisia tilanteita voisi välttää tai miten ne voisivat sujua paremmin
- Listatkaa mitkä ovat nuoren oikeudet ja mitkä velvollisuudet

2) OMAOHJAAJUUS

- Listatkaa hyvän omaohjaajan ominaisuudet
- Laatikaa mitä asioita omaohjaajapäivänä voisi tehdä, miten usein ja miksi
- Keskustelkaa mitä talon yhteistä harrastustoimintaa on tällä hetkellä ja miten sitä voitaisiin kehittää. Muistakaa perustella ja miettiä onko se mahdollista toteuttaa. (Jokainen omaohjaaja ottaa yksilölliset harrastukset käsittelyyn erikseen omaohjattavansa kanssa)

Esitelmää tuotokset keskustelun jälkeen muille vapaalla tavalla!

Tehkää roolileikki "astukaa asiakkaiden saappaisiin" eli miettikää miltä tuntuu olla päivä asiakkaana / ohjaajana (sosiodraaman ja roolipelien keinoin). Nuoret ottavat ohjaajien roolit ja ohjaajat nuorten roolit!

Vapaata keskustelua aiheista (lapsilähtöisesti!):

- Miettikää mitä omaohjaajien rooleihin kuuluu ja miten ykkös- /kakkosohjaajien roolit eroavat toisistaan. Pohtikaa miten nämä roolit toimivat tällä hetkellä ja onko niitä syytä kehittää
- Keskustelkaa omaohjaajareissun peruuntumisesta ja siitä missä tilanteissa se saattaa peruuntua. Sopikaa miten omaohjaajareissun peruuntuminen korva-

taan ja missä ajassa

- Pohtikaa toivotuista yli yön reissuista ja siitä, miten ne olisi mahdollista toteuttaa
- Keskustelkaa palautteen antamisesta. Miettikää onko palautetta helppoa antaa ja miten siihen vastataan. Sopikaa miten tätä asiaa kehitetään
- Pohtikaa ohjaajien ehdottamaa läksyjen tekoon merkattua aikaa viikko-ohjelmaan.
- Yhteisöllisyyden läpi käyminen kolmiomallin avulla
- Käsitelkää muita toiveita, ajatuksia ja ideoita, palautetta ja kritiikkiä

Laaditaan yhdessä ja laitetaan seinälle:

- Uudet talon säännöt ja seuraamukset
- Nuoren oikeudet ja velvollisuudet
- Omaohjaajapäivän sisältöön runko
- Ristiriitatilanteiden ratkaisumalli / ohjeet ristiriitatilanteissa toimimiseen
- Lista talon harrastustoiminnoista ja toiveet siihen liittyen

Päämäärä:

Kehittämissuunnitelman päämääränä on lisätä yhteistä ymmärrystä ja keskustelua. Tämän lisäksi pyritään kehittämään toimintaa lapsilähtöisemmäksi ja enemmän asiakkaita osallistavaksi.

Toteutus:

Päivän aikana yhteisesti sovitut asiat kirjataan ja laitetaan seinälle. Sovittuja asioita päivitetään säännöllisesti ja sitä varten määrätään vastuuhenkilöt.

Asioiden kehittämistä varten laaditaan toteutussuunnitelma, johon kirjataan vastuunjaon lisäksi mitä tehdään ja missä aikataulussa. Samalla mietitään miten vastuuta voitaisiin jakaa myös nuorille.

Arviointi ja seuranta:

Kahden kuukauden päästä järjestetään arviointitilaisuus, mihin osallistuvat

kaikki nuoret ja ohjaajat. Tilaisuudessa keskustellaan vapaasti siitä, miten kehitettäviksi päätetyt asiat ovat muuttuneet ja kehittämissuunnitelma päivitetään. Seuraavista kehittämisen kohteista sovitaan ja päätetään milloin ne arvioidaan uudelleen.

8.2 Kehittämissuunnitelma: johto ja ohjaajat

Tavoitteet:

Tavoitteena on järjestää kehittämispäivä tai -päivät, johon kaikki ohjaajat osallistuvat mahdollisuuksien mukaan. Samalla vietetään mukavaa ja rauhallista aikaa yhdessä. Käsitteitä ja teoriaa käydään läpi ennen teemoja: lapsilähtöisyys / asiakaslähtöisyys ja osallisuus. Käsitteiden lisäksi esitellään Harry Shierin porrasmalli.

Visio:

Ohjaajat jaetaan pienryhmiin pohtimaan seuraavia aihealueita.

1) TALON TOIMINTA JA SEN KEHITTÄMINEN

- Miettikää mikä on ryhmä- ja perheryhmäkodin tehtävä ja toiminnan tavoitteet
- Listatkaa talon kokouskäytännöt ja pohtikaa miten ne mielestänne toimivat
- Ideoikaa erilaisia ohjaajavetoisia ryhmiä ja sopikaa mitä otetaan kokeiluun

2) LAPSILÄHTÖISYYS JA NUOREN KOHTAAMINEN

- Pohtikaa Harry Shierin porrasmallin avulla miten toimintaa voidaan kehittää lapsilähtöisemmäksi / enemmän lapsia osallistavaksi. Kertokaa konkreettisia kehitysideoita!
- Miettikää millä tavoin saadaan järjestettyä nuorille lisää aikaa
- Käsitelkää nuoren kohtaamista arjessa ja miettikää erilaisia vuorovaikutustilanteita. Pohtikaa tilanteita, missä vuorovaikutustilanne on sujunut hyvin ja

missä huonosti

- Listatkaa työtehtävät tärkeysjärjestykseen ja miettikää tehtävien priorisointia lapsilähtöisyyden näkökulmasta
- Pohtikaa mikä auttaa jaksamaan paremmin työssä ja voiko työssä jaksamiseen vaikuttaa jotenkin

Esitelkää tuotokset keskustelun jälkeen muille vapaalla tavalla!

Vapaata keskustelua aiheista (lapsilähtöisesti!):

- Keskustelkaa omaohjattavien määrästä per ohjaaja
- Pohtikaa resurssipulaa ja sitä, miten sijaisia ja työharjoittelijoita voitaisiin hyödyntää ekstrana työvuoroissa
- Miettikää miten omaohjaajahetkiä saadaan toimivammaksi. Keskustelkaa niiden suunnittelusta työvuorolistaan ja mahdollisuudesta laatia omaohjaajahetkille kiertävä lista nuorten nimillä
- Käykää läpi muutamia menetelmiä ja päättäkää mitä voitaisiin kokeilla? Menetelmistä esimerkkeinä:

- *sadutus: asiasta lisää teoksessa Karlsson, L., Levanto, T-M., Siukonen, S. 2006. Sinun, minun, meidän mango – sadutusta yli kulttuurirajojen. Kokemuksia sadutuksesta kehitysyhteistyössä ja kansainvälisyyskasvatuksessa. Taksvärkki ry*

- *aarrekartta: asiasta lisää teoksessa Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. 2010. Tanskanen, I. & Timonen-Kallio, E. (toim.) Turku: Turun ammattikorkeakoulu.*

- Käsitelkää muita toiveita, ajatuksia ja ideoita, palautetta ja kritiikkiä

Päämäärä:

Kehittämissuunnitelman päämääränä on lisätä yhteistä ymmärrystä ja keskustelua. Tämän lisäksi pyritään kehittämään toimintaa lapsilähtöisemmäksi ja enemmän asiakkaita osallistavaksi. Pyrkimyksenä on myös parantaa henkilöstön jaksamista.

Toteutus:

Päivän aikana yhteisesti sovitut asiat kirjataan ylös. Sovittuja asioita päivitetään säännöllisesti ja sitä varten määrätään vastuuhenkilöt. Asioiden kehittämistä varten laaditaan toteutussuunnitelma, johon kirjataan vastuunjaon lisäksi mitä tehdään ja missä aikataulussa.

Arviointi ja seuranta:

Kahden kuukauden päästä järjestetään arviointitilaisuus, mihin osallistuvat kaikki nuoret ja ohjaajat. Tilaisuudessa keskustellaan vapaasti siitä, miten kehitettäviksi päätetyt asiat ovat muuttuneet ja kehittämissuunnitelma päivitetään. Seuraavista kehittämisen kohteista sovitaan ja päätetään milloin ne arvioidaan uudelleen.

Lähteet

Aho, M. 2009. Vanhemmuuden roolikartta omaohjaajan hyvänä työkäytäntönä Halikon perhetukikeskuksessa. Teoksessa Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Toim. I. Tanskanen & E. Timonen-Kallio. Oppimateriaaleja 44. Turun Ammattikorkeakoulu. Turku: Tampereen yliopistopaino Oy.

Alanko, S., Marttinen, I. & Mustonen, H. 2011. Lapsen etu ensin – yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Yhteiset Lapsemme – All Our Children ry. Tallinna: AS Spin Press.

Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uud. p. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Alitorppa-Niitamo, A. 2014. Ilman huoltajaa uudessa maassa. Teoksessa Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen. Toim. E. Heikkilä. Siirtolaisuusinstituutti. Tutkimuksia A 49. Turku: Painosalama.

Arvola, O., Kuikkaniemi, A. & Siren, H. 2014. Kohtaamisia – Ryhmätoteutukset yksintulleiden nuorten tukena. Teoksessa Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen. Toim. E. Heikkilä. Siirtolaisuusinstituutti. Tutkimuksia A 49. Turku: Painosalama.

Bardy, M. & Heino, T. 2013. Katsaus lastensuojelun toimintaympäristöihin: paniikista toivoon ja näköalat auki. Teoksessa Lastensuojelun ytimissä. Bardy, M. 4. uud. p. Tampere: Juvenes Print. Suomen Yliopistopaino Oy.

Björklund, K. 2014. Yksintulleet turvapaikanhakijat Varsinais-Suomessa. Teoksessa Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen. Toim. E. Heikkilä. Siirtolaisuusinstituutti. Tutkimuksia A 49. Turku: Painosalama.

Blumén, S-T. & Nenonen, A-L. 2012. Omaohjaaja – luotettava ja lempeä huolehtija: Lasten kokemuksia lastensuojelun omaohjaajuudesta. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 5.4.2015. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/49887/Blumen_Suvi.pdf?sequence=1

Edustajana turvapaikkamenettelyssä: Opas alaikäisen turvapaikanhakijan edustajalle. 2010. Helsinki: Pakolaisneuvonta ry. Viitattu 9.3.2015. http://www.migri.fi/download/16470_PAN_edustajaopas_2010_fi.pdf?3c2b5f1627f9d188

Eloranta, T. & Virkki, S. 2011. Ohjaus hoitotyössä. Tammi. Latvia: Livonia Print.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. p. Vastapaino. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen. 2014. Toim. E. Heikkilä. Siirtolaisuusinstituutti. Tutkimuksia A 49. Turku: Painosalama.

Helander, R. & Mikkonen, A. 2002. Ikävä äitiä... Ilman huoltajaa tulleet pakolaislapset Suomessa. Julkaisu E 13/2002. Helsinki: Väestöliitto / Väestöntutkimuslaitos.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Tammi. Kariston kirjapaino Oy.

Hotari, K-E., Oranen, M. & Pösö, T. 2013. Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa Lastensuojelun ytimissä. Bardy, M. 4. uud. p. Tampere: Juvenes Print. Suomen Yliopistopaino Oy.

Hytinanti, K. 2009. Turvapaikanhakijalasten edun toteutuminen turvapaikkamenettelyssä. Teoksessa Yksintulleet – näkökulmia ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa. Euroopan muuttoliikeverkosto / European Migration Network.

Högnabba, S. 2008. Muuttaako asiakkaan puhe työkäytäntöjä? Tutkimus Bika-arviointimenetelmän vaikutuksista. Stakesin raportteja 34. Helsinki: Valopaino Oy. Viitattu 5.4.2015.

<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75525/R34-2008-VERKKO.pdf?sequence=1>

Kalliola, T., Kurki, A., Salmi, M. & Tamminen-Vesterbacka, T. 2010. Matkalla ohjaajuuteen. 1. p. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa / Kirjapaja.

Kananen, J. 2012. Kehittämistutkimus opinnäytetyönä. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 134. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Tampereen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print.

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 176. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Suomen Yliopistopaino Oy. Juvenes Print.

Karlsson, L., Levanto, T-M., Siukonen, S. 2006. Sinun, minun, meidän mango – sadutusta yli kulttuurirajojen. Kokemuksia sadutuksesta kehitysyhteistyössä ja kansainvälisyyskasvatuksessa. Taksvärkki ry.

Kaukko, M. 2013. "We have to learn for ourselves" - Participation of unaccompanied minors in a Finnish reception center. Teoksessa Siirtolaisuus – Yksintulleet pakolaislapset. Toim. E. Heikkilä & I. Söderling. 40. vuosikerta. Supplement / 2013. Siirtolaisinstituutti. Painosalama Oy.

Kaukko, M. 2014. Ehjempään aikuisuuteen osallistavan kasvatuksen keinoin. Teoksessa Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen. Toim. E. Heikkilä. Siirtolaisuusinstituutti. Tutkimuksia A 49. Turku: Painosalama.

Kiviniemi, K. 2010. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Toim. J. Aaltola, R. Valli. 3. uud. ja täyd. p. Juva: WS Bookwell Oy.

Korhonen, V. 2013. Haasteena monikulttuuriset ohjaustilanteet – sosiokulttuurisen oppimisen ja kulttuurienvälisen viestinnän näkökulmia. Teoksessa Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö. Toim. V. Korhonen, S. Puukari. Juva: PS-kustannus. Bookwell Oy.

Lastensuojelulaki. 13.4.2007/417. Viitattu 29.3.2015.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lastensuojeluyksikkö Siivet Oy. 2012. Laatukäsikirja.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologia-sarja 4. 3. uud. p. International Methelp Ky. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Mikkonen, A. 2001. Ilman huoltajaa Suomeen tulleiden pakolaisnuorten sosiaaliset verkostot, arki ja asuminen. Pro gradu-tutkielma. Helsingin yliopisto. Sosiaalipsykologian laitos. Viitattu 5.4.2015.
http://maine.utu.fi/pdf/Anna_Mikkonen.pdf

Mikkonen, A., Martiskainen, T. & Åberg, L-K. 2002. Yksin Suomessa – ilman huoltajaa tulleiden lasten asema kansainvälisten suositusten valossa. Lastensuojelun Keskusliitto ry. Helsinki: Multiprint Oy.

Mikkonen, A. 2011. Miten tukea Suomeen ilman huoltajaa tulleita turvapaikanhakijalapsia ja -nuoria? Teoksessa Lapsen etu ensin – yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Alanko, S., Marttinen, I. & Mustonen, H. Yhteiset Lapsemme – All Our Children ry. Tallinna: AS Spin Press.

Murto, K. 2013. Terapeuttinen yhteisö. Kari Consulting Oy. Porvoo: Bookwell.

Mustonen, H. 2009. Lapsen etu ja psykososiaalinen asiantuntemus turvapaikkamenettelyssä. Teoksessa Yksintulleet – näkökulmia ilman huoltajaa maahan saapuneiden lasten asemasta Suomessa. Euroopan muuttoliikeverkosto / European Migration Network.

Mustonen, H. & Alanko, S. 2011. Yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat. Teoksessa Lapsen etu ensin – yksintulleet alaikäiset turvapaikanhakijat Suomessa. Alanko, S., Marttinen, I. & Mustonen, H. Yhteiset Lapsemme – All Our Children ry. Tallinna: AS Spin Press.

Muukkonen, T. 2013 Lapsen kohtaamis- ja prosessiosallisuus. Teoksessa Lastensuojelun ytimissä. Bardy, M. 4. uud. p. Tampere: Juvenes Print. Suomen Yliopistopaino Oy.

Nivala, E. 2010. Lapsen oikeudet osallisuuden perustana. Teoksessa Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Toim. I. Tanskanen & E. Timonen-Kallio, E. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Pakolaisneuvonta ry. 2010. Edustajana turvapaikkamenettelyssä: Opas alaikäisen turvapaikanhakijan edustajalle. Helsinki. Viitattu 21.2.2015.
http://www.migri.fi/download/16470_PAN_edustajaopas_2010_fi.pdf?3c2b5f1627f9d188

Pieviläinen, H., Pyykkönen, A. & Saukkonen, T. 2014. Asiakkaan äänellä. Menetelmäopas asiakaspalautteen keräämiseen sosiaalityössä. Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry. Viitattu 5.4.2015.
<http://www.jelli.fi/lataukset/2011/04/Asiakkaan-%C3%A4%C3%A4nell%C3%A4-menetelm%C3%A4opas.pdf>

Puukari, S. & Taajamo, M. 2007. Kulttuurinen kehitystehtävä monikulttuurisen ohjauksen lähtökohtien hahmottamisessa. Teoksessa Monikulttuurisuus ja moniammatillisuus ohjaus- ja neuvontatyössä. Toim. M. Taajamo & S. Puukari. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä: Kopijyvä Oy.

Puukari, S., Korhonen, V. 2013. Monikulttuurinen ohjaus kotoutumista tukevassa työssä. Teoksessa Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Toim. A. Alitorppa-Niitamo, S. Fågel & M. Säävälä. Väestöliitto ry. Vaasa: Kirjapaino Fram.

Raina, L. 2012. Uusi yhteisöllisyys – kasvatusyhteisön rakentamisen ammattitaito. Arator Oy. Tampere: Juvenes Print. Tampereen yliopistopaino.

Reijonen, M. 2011. Yhteisellä asialla, asiakkaan kanssa – asiakaslähtöisen arvioinnin Bikva-menetelmä ja sen käyttö. Ammatillinen lisensiaatintyö. Tampereen Yliopisto. Viitattu 18.3.2015 <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-21192>

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tammer-Paino Oy. Tampere: Tammi.

Schubert, C. 2010. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa Matkalla ohjaajuteen. Kalliola, T., Kurki, A., Salmi, M., Tamminen-Vesterbacka, T. Kirjapaja. 1. p. Kirjapaja. Helsinki: Kustannus-Osakeyhtiö Kotimaa.

Stenberg, J. 2010. Lapset osallisina pienryhmäkoti Riihisen arjessa. Teoksessa Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Toim. I. Tanskanen & E. Timonen-Kallio. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Tasa-arvo ja osallisuus väylä terveyteen – Järjestöt suunnan näyttäjinä. 9/2011. Toim. P. Rouvinen-Wilenius & P. Koskinen-Ollonqvist. Terveiden edistämisen keskuksen julkaisuja.

Timonen-Kallio, E. 2009. Työmenetelmät ammatillisten käytäntöjen vahvistajine. Teoksessa Lastensuojelun hyvät työkäytännöt. Toim. I. Tanskanen & E. Timonen-Kallio. Oppimateriaaleja 44. Turun Ammattikorkeakoulu.

Timonen-Kallio, E. 2010. Lapsen osallisuuden vahvistaminen lastensuojelutyön keskiössä. Teoksessa Lasten ja nuorten osallisuuden tukeminen lastensuojelutyössä. Toim. I. Tanskanen & E. Timonen-Kallio. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. uud. laitos. Helsinki: Tammi.

Turvapaikka- ja pakolaistilastot. 2009. Yksintulleet alaikäiset hakijat kansalaisuuksittain. Maahanmuuttovirasto. Viitattu 14.2.2015.
http://www.migri.fi/download/16715_Alaik_ishakijat_2009.pdf?e7a94e4d7515d288

Turvapaikka- ja pakolaistilastot. 2014. Yksintulleet alaikäiset hakijat kansalaisuuksittain. Maahanmuuttovirasto. Viitattu 14.2.2015.
http://www.migri.fi/download/57238_Tp-hakijat_alaikaiset_2014.pdf?c0f51a4d7515d288

Turvapaikka- ja pakolaistilastot. 2014. Turvapaikkapäätökset, yksintulleet alaikäiset. Maahanmuuttovirasto. Viitattu 6.4.2015.
http://www.migri.fi/download/57239_Tp-paatokset_alaikaiset_2014.pdf?dfce0adff234d288

Valli, R. 2010. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Toim. J. Aaltola & R. Valli. 3. uud. ja täyd. p. Juva: WS Bookwell Oy.
Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas – yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki:Tammi.

Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. 2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveystalvelujen kehittämiseen. Te- kesin katsaus 281/2011. Helsinki.

Vänskä, K., Laitinen-Väänänen, S., Kettunen, T. & Mäkelä, J. 2011. Onnistuuko ohjaus? Sosiaali- ja terveysalan ohjaustyössä kehittyminen. Helsinki: Edita Pri- ma.

Liitteet

Liite 1. Kysely lapsille -saatekirje

SAATEKIRJE

TIETOA TUTKIMUKSESTA

Opiskelen Jyväskylän ammattikorkeakoulussa sosiaalialan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Opinnäytetyöni tarkoituksena on selvittää Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin lasten ja ohjaajien mielipiteitä omaohjaajuudesta.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Toivon kuitenkin, että osallistut tutkimukseen liitteenä olevan ohjeistuksen mukaisesti. Vastaukset jäävät vain tutkijan käyttöön ja ne käsitellään luottamuksellisesti.

Vastauksesi on tärkeä opinnäytetyön onnistumisen kannalta - yhdessä voimme kehittää omaohjaajuutta Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodissa!

Kiitos osallistumisestasi tutkimukseen!

Niina Kärppä
niinakarppa@gmail.com

Liite 2. Kysely lapsille -lomake

TAPAUSKUVAUS: OMAOHJAAJUUS

Kirjoita nimetön kirje omaohjaajallesi.

Mitä haluat sanoa omaohjaajallesi?

Mieti erilaisia tilanteita, tapahtumia ja kohtaamisia omaohjaajasi kanssa. Miten sinun mielestäsi omaohjaajan kanssa tehtävä yhteistyö on sujunut? Mitä pitäisi muuttaa tai kehittää? Mikä on ollut kivaa ja mikä ei? Anna palautetta! Voit kirjoittaa esimerkiksi *mitä olet tehnyt omaohjaajasi kanssa ja mitä omaohjaaja sinulle merkitsee.*

Vastaa rohkeasti ja mahdollisimman laajasti. Kirjoita kuitenkin **maksimissaan kaksi (2) A4-paperia**. Älä mainitse vastauksessasi omaohjaajan nimeä tai sukupuolta.

Voit palauttaa vastauksesi suljetussa kirjekuoressa suoraan Niinalle **sunnuntaihin 13.10.2013 mennessä** tai lähettää vastauksesi sähköpostitse niinakarppa@gmail.com **sunnuntaihin 20.10.2013 mennessä**.

Vastaukset hyödynnetään opinnäytetyössä, joka käsittelee Mänttä-Vilppulan ryhmä- ja perheryhmäkodin lasten ja nuorten ajatuksia koskien omaohjaajuutta. Vastaukset käsitellään nimettöminä ja luottamuksellisesti.

Vastaajien kesken arvotaan lahjakortti ☐

PALAUTA NÄMÄ TIEDOT VASTAUKSESI MUKANA! Rastita sopiva vaihtoehto.

SUKUPUOLI: Tyttö _____
Poika _____

IKÄ: 7-9v. _____
10-12v. _____
13-15v. _____
16-18v. _____
19-21v. _____

**ASUN TÄLLÄ HETKELLÄ MÄNTTÄ-VILPPULAN RYHMÄ- JA
PERHERYHMÄKODISSA:**

Kyllä _____
Ei _____

Jos vastasit edelliseen kysymykseen "Ei", niin milloin muutit pois (vuosi riittää):

Kiitos vastauksestasi! ☐

Liite 3. Kysely ohjaajille -lomake

OMAOHJAAJUUS MÄNTTÄ-VILPPULAN RYHMÄ- JA PERHERYHMÄ-KODISSA

BIKVA-MALLI

Bikva-mallin tavoitteena on ottaa asiakkaat mukaan arviointiin sekä luoda yhteys asiakkaiden ongelmien ymmärtämisen ja työntekijöiden välille. Bikva-mallin ja erityisesti kenttätöntekijöiden haastattelun tavoitteena on oppiminen ja kehittyminen.

Tavoite saavutetaan seuraavilla keinoilla:

- a) asiakkaat arvioivat sosiaalityötä omien kokemustensa perusteella ja määrittelevät siten arvioinnin ongelmat
- b) asiakkaiden palaute esitellään tärkeille sidosryhmille, jotka arvioivat esiin tulleet ongelmat ja käsittelevät asiakkaiden myönteistä ja kielteistä kritiikkiä
- c) vuoropuhelu ja kehitys on jatkuvaa, ja arviointia seuraa toiminta

OPINNÄYTETYÖN ETENEMINEN

SYKSY 2013

Nuorille jaettiin lomakkeet omaohjaajuuden arviointia varten. Tehtävänä oli kirjoittaa nimetön kirje omaohjaajalle otsikolla ”Mitä haluat sanoa omaohjaajallesi?”. Lomakkeet jaettiin yhteensä 15 nuorelle, joista viisi (5) asui itsenäistymisasunnoissa. Kahdeksan (8) nuorta palautti vastauslomakkeen. Kaikki lomakkeen palauttaneista asui vastaamishetkellä ryhmä- ja perheryhmäkodin puolella.

KEVÄT 2014

Ohjaajien tapaaminen, jossa käsitellään nuorten tuottamia mielipiteitä omaohjaajuuteen liittyen. Ohjaajille jaetaan nuorten vastauksiin pohjautuvat kysymykset, johon he vastaavat sähköpostitse kahden viikon kuluessa.

1. **Asiakkaat kokivat, että haluaisivat useammin omaohjaaja-aikaa – onko tällainen mielestänne mahdollista? Miten sen voisi mielestänne toteuttaa?**
2. **Asiakkaat kokivat, että yhteistä aikaa omaohjaajan kanssa ei ole silloin kun sitä tarvitsisi – mitä ajatuksia tämä teissä herättää? Mistä tämä mielestänne johtuu?**
3. **Asiakkaat kokivat, että haluaisivat lisää aikaa yhdessä tekemiseen – mitä se voisi mielestänne olla? Miten sen voisi mielestänne toteuttaa?**
4. **Asiakkaat toivoivat yli yön reissuja omaohjaajan kanssa – onko tällainen mielestänne mahdollista? Miten sen voisi mielestänne toteuttaa?**
5. **Asiakkaat kokivat, että omaohjaaja ei pidä lupaustaan (vastauksessa viitattu luvattuun vaateostosreissuun Tampereelle) – mitä ajatuksia tämä teissä herättää?**
6. **Asiakkaat toivoivat, että heiltä kysyttäisiin useammin ”mitä kuuluu” ja ”onko kaikki hyvin” – mitä ajatuksia tämä teissä herättää?**
7. **Asiakkaat toivoivat enemmän läksyäpua – onko tällainen mielestänne mahdollista?**
8. **Asiakkaat toivoivat ymmärrystä siihen, että nuorilla on joskus myös huonoja päiviä – mitä ajatuksia tämä teissä herättää?**
9. **Asiakkaat kokivat, että heillä on hyvä suhde omaohjaajaan ja omaohjaaja on mukava – mitä ajatuksia tämä teissä herättää?**